

NIEUW BATAVIAASCH HANDELSBLAD.

Editie voor Nederland.

HOOFD-BUREAU: Batavia, bij BRUINING & WIJT.

Rotterdam, bij M. WIJT & ZONEN.

VOORWOORDEN,

VOORKOMENDE IN DE GEWONE EDITIE VAN HET

Nieuw Bataviaasch Handelsblad.

Eenige mededeelingen omtrent de voornaamste
Dajaksche hoofden in de Zuider- en
Ooster-afdeeling van Borneo.

I. Inleiding.

Menigmaal hoorden wij Nederlanders annexatie door anderen laken. Intusschen leert de geschiedenis van de uitbreiding van ons gezag op de buitenbesittingen niet alleen dat wij met dezelfde zacht bezield zijn, maar dat wij daar zeer weinig doen om de geïnnexeerde volkeren datgene deelachtig te doen worden wat een hechten band tusschen verschillende volkeren vlecht: de welvaart van die landen bevorderen en ze in voorspoed doen toenemen. De meeste uitbreidingen, die wij in den loop van eene halve eeuw aan ons gezag onderwierpen, zijn en blijven lastposten. Wij wijzen op Palembang, Benkoelen, de Lampongs, de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo en Celebes. Men zal evenwel niet beweren dat die landen niet productief kunnen worden. Maar men heeft daar meestal den eenen dag afgebroken wat men den vorigen opbouwde.

Wij bepalen ons tot Borneo. Reeds in 1843 had de papecultuur daar zekere uitbreiding verkregen. De ranken stonden uitstekend in de Tanah Laut en de Vorstenlanden.

Koffie wordt er overal aangeplant, hoezeer niet geregeld. Wij vonden twintig jaren geleden veel koffie in het Sloegsche en Pattysche.

In 1844 liet men echter deze kultures weder los en zag er niet meer naar om. Men heeft er toen Benkoelen, Palembang en de Lampongs mede begunstigd. Wat leveren die gewesten thans daaraan op?

De groote fout ligt in de onbekendheid van hen, die het gezag in handen kregen, met land en volk. Totdat *Pew-bekel Keset* in 1826 in opstand kwam, hadden wij in de Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo steeds eene minder belangrijke plaats ingenomen. Toen de opstand onderdrukt was, werden wij, ten gevolge van de nieuwe contracten, meester van de geheele Zuidkust en de daaraan grenzende binnenlanden, tot aan de waterscheiding tusschen den Groeten-Dajak en de Barito-rivier eenerzijds, de Malawie en de Groote Kapocas-rivier aan de andere, alsmede van de Oostkust tot Koety. Door de heerschappij over deze landen en onze vestiging ter Westkust voerden wij gezag over een gebied op Borneo van ruim 8,000 geogr. mijlen, dat door de groote rivieren tot ver in het binnenland toegankelijk was.

De resident Halewijn, die in vele opzichten groot door-

zicht aan den dag heeft gelegd, beging nogtans bij het sluiten van de nieuwe contracten een grooten misslag. Hij gaf toe dat de Sultan van Bandjermasin, ook na de onderwerping van vele vroeger aan ons vreemde gewesten op de kust, daar nog voortdurend zekere heffingen zou mogen doen, bestaande in houtwerken, touwwerk, een weinig was, enz. Daardoor bleef het denkbeeld bij de Dajaksche bevolking voortleven, dat die sultan eigenlijk hun wettige soeverein was, tegenover wien wij bij gevolg de rol van overweldigers vervulden.

Tegen den afstand van de bedoelde landen werd evenwel bepaald, dat aan den rijksbestierder te Bandjermasin eene som van / 12,000 's jaars als schadeloosstelling zou worden uitbetaald. De vorsten van Bandjermasin bleven overigens wel is waar het recht behouden om de hazil in de doessons te doen heffen, maar verbonden zich aan het Nederlandsche gouvernement eene jaarlijksche schatting van 10 briljanten eik van 2 karaat op te brengen.

Erst onder het bestuur van den resident Gallois is er op aangedrongen een en ander te doen vervallen.

De hoofden van gewestelijk bestuur in nicaw verworven landen behoorden zich door reizen van de grondgesteldheid, de zeden en gewoonten der bevolking, en van al wat een bestuurder dient te weten op de hoogte te stellen. De meesten vergenoegen zich met raadpleging van de archieven of beoordeelen het land en zijn productief vermoogen van het dek eene stoomers. Daarnaar besliste men of het land voor vooruitgang vatbaar is. De meeste opvolgers van den heer Halewijn te Bandjermasin achtten het voldoende de kaarten van den overste Henrici na te gaan en de rapporten van Muller en Horner eens te doorlezen. Zij kwamen niet verder dan Martapoera, Marabahan en Poelo Petak.

Er zijn ook geweest, die voor de vroegere sultans van Bandjermasin of de *Ratoe Kesala* letterlijk in het stof bogen en al het mogelijke deden om deze personages welgevallig te zijn. Het spreekt van zelf dat men tegenover een inlandsch hof de welvoegelijkheid en beleefdheid in acht behoort te nemen; maar gaat men verder, dan is dat in strijd met onze waardigheid en met 's lands belang.

Van een en ander heeft men wrange vruchten geplukt.

De Bandjermasinsche opstand zou wellicht niet zijn uitgebarsten en in geen geval zoodanige uitbreiding hebben verkregen als later plaats vond, hadden de hoofden van gewestelijk bestuur het volk beter gekend en meer tact ten toon gespreid.

Men had de hoofden en de stammen der Dajakkers behooren te releveeren en hen tegen de Maleische hoofden dienen te beschermen. Dan zou men hen aan ons hebben verbonden. Warea de Dajaksche hoofden met ons op vriendschappelijken en vertrouwelijken voet gebleven, door eerbiediging van de instellingen der Dajaks, dan waren de Maleiers onmachtig geweest. Men heeft de Dajaks daarentegen voor het hoofd gestooten en hunne belangen aan die der

Maleiers ten offer gebracht. De Dajaksche hoofden werden met kleinachting behandeld. Aan elken radten werd bijv. een stoel aangeboden, terwijl toemengong Soerapatti, Singa Laut en anderen op den grond mochten blijven zitten; die mannen waren ontwikkeld genoeg om het grievende daarvan te begrijpen. Onder den resident Gallois volgde men een tijdlang eene betere politiek. Maar daarna werden de Dajaksche hoofden steeds meer en meer van ons verwijderd.

De Dajak hecht evenwel over het algemeen sommige zeer goede eigenschappen.

Hij is gastvrij, zelfs tegenover zijn doodsvijand. Betreedt deze zijne woning, dan is hij er veilig.

De Dajak hecht voorts aan de banden de vriendschap. Een verdrag zal hij in voor- en tegenspoed naleven. Sluit men met hem een verbond, dan drinken partijen een weinig water, waarin enkele druppels van elkander's bloed vermengd zijn; zulk eene verbindtenis acht de Dajak heilig. Tevens wordt ter herinnering aan zoodanig verbond of pakat een stuk geld of een koperen ring in twee deelen gekapt, waarvan elke partij een deel bewaart.

Het ware onze plicht geweest een volk te releveeren, dat van 1828 tot 1830 op Java aan onze zijde gestreden had. Nog in 1844 leefden tenige dezer oude strijdmakkers aan de Boven-Mentangi en aan de Groote Dajak-rivier, maar bij hen is de herinnering aan de kamp onder dezelfde vlag gebleven. Ware het niet staatkundig geweest dit getrouwe bondgenootschap te blijven aanweken? De kortzichtigheid en — het mag niet verzwegen worden — de wijze waarop enkelen meer hun eigen belang dan dat van den lande behartigd hebben, gaven aanleiding dat de Dajaksche hoofden ons vijandig werden en zij ten laatste hun heil meenden te moeten zoeken bij de Maleische hoofden, die hen tot den opstand hebben aangezet.

Sommige Dajaksche hoofden had men op gelijken voet met die der Maleiers dienen te behandelen, zooals men in den allerlaatsten tijd meer begint te doen.

Wat gebeurde? Wij zijn niet enthousiast met het zendingwerk. Maar de zendingen op Borneo verdienen allen lof voor hetgeen zij als onderwijzers verricht hebben. Een groot aantal jeugdige Dajaks, zoons van hoofden, kwam bij hen te Poelo-Petak leeren lezen en schrijven, ook in en met ons letterschrift. Zij waren er trots op hunne brieven, rapporten of verzoeken dien ten gevolge regelrecht aan het hoofd van gewestelijk bestuur te kunnen richten, zonder tusschenkomst van den door hen gehaten djaksa en panghoeloe, die zij als bloedzuigers beschouwden.

Ongelooflijk is het feit, dat men den Dajak verbood zich in geschrifte met Latijnsche karakters tot het hoofd van gewestelijk bestuur te wenden, op grond dat de djaksa en de panghoeloe «die schrijfwijze niet machtig waren?» Deze Maleiers genoten destijds de gunst van den sultan.

Door zulke grove fouten zijn de Dajaks van ons vervreemd en onze vijanden geworden. Nog bloedt Bandjermasin uit de wonden, die door den jongsten oorlog geslagen werden. Het is meer dan tijd al het mogelijke aan te wenden om die te helen. Men roepe door een algemeene amnestie hoofden en eene bevolking tot ons terug, die goedgehartig en gewillig van aard zijn. Bovenal make onderwijs deze lieden tot getrouwe bondgenooten van het Nederlandsch gezag. Onderwijs is daartoe het meest geschikte en krachtigste middel. Door onderwijs zullen wij de uitbreiding van den Islam tegengaan en ten allen tijde steun bij den Dajak vinden.

Gedurende zeventien jaren verkeerden wij met de Dajaksche hoofden. Wij wenschen een en ander omtrent hen mede te deelen. Tot nog toe zijn niet alleen het publiek, maar ook vele ambtenaren onbekend met het verleden van de voornaamste Dajaks. Het kan wellicht eenig nut hebben van onze e. v. r. rekenschap te geven.

De aanwezigheid op Borneo van Maleiers, Dajaks en Chineezers, die er ver van zijn met elkander te harmonieeren, maakt het ons gemakkelijk daar heerschappij te blijven voeren.

Een onzer getrouwste bondgenooten is sedert jaren de Dajak Soeto-Ono, hoofd van Sikong, Karauw en Patti. Als bondgenoot van ons gouvernement, ook tegenover stamgenooten, heeft zijn naam meer algemeene bekendheid verkregen.

In 1844 kwam Soeto-Ono's vader te overlijden. Hij telde destijds eerst 18 jaren, had een jeugdig en gunstig voorkomen, was slank, maar sterk van gestel. Hij weigerde aanvankelijk als hoofd van Sikong op te treden en noodigde de bevolking uit een meer ervaren aanvoerder te kiezen. Intusschen had hij zich door moed en schranderheid reeds een naam verworven en de bevolking wilde van geen ander hoofd weten. Schrijver dezes en de toenmalige posthouder van Marabahan, de Amboinees Pattywyl, werden naar Sikong gezonden. Wij woonden het doofsteet van het overleden hoofd te Hamattan bij en haalden Soeto-Ono over ons naar Bandjermasin te vergezellen, waar hij als hoofd van Sikong en Karauw erkend werd.

Door den omgang met verstandige zendingen werd Soeto-Ono hun vriend. Hij beschermde hen zooveel hij kon bij het uitbarsten van den opstand in 1859 en belette dat anderen het lot van de meer orthodoxe zendingen van Poelo-Petak ondergingen. Daar werden zij vermoord.

De invloed der zendingen was geknakt door het onverstandige verbod aan de Dajaks om eenig stuk, met Latijnsche karakters geschreven, aan het hoofd van gewestelijk bestuur te zenden. Als onderwijzers zouden anders de zendingen niets te duchten hebben gehad. De vervreemding van de Dajaks tegenover ons bestuur was zoo groot geworden door zulke handelingen, dat Soeto-Ono het eenige hoofd was, dat nog openlijk voor zijne gehechtheid aan het Nederlandsche gouvernement durfde uitkomen.

Groote diensten bewees Soeto-Ono ons tot bevrediging van Bandjermasin. Hij werd intusschen destijds bloot met eene bronzen medaille beloond, terwijl den Radja van Pegattan veel hooger onderscheiding te beurt viel. Het is waar, dat Soeto-Ono Nederlandsch onderdaan en de Radja vasal is. Ook de laatste, de zoon van Daeng Mokaraen, was ons reeds als een knaap van 8 à 9 jaren bekend.

Zooveel is zeker, dat Soeto-Ono onlangs bij de beweging, door Wangkang in het leven geroepen, op nieuw bewijzen van gehechtheid heeft gegeven, die men op eene meer betoekennende wijze heeft willen beloonen. De dagbladen hebben niet lang geleden gemeld, dat Soeto-Ono door onze regeering begiftigd werd met een gouden keten en ster.

Wij zijn innig overtuigd, dat, had men aan dat hoofd de keuze gelaten tusschen zulk een kostbaar geschenk, wellicht eenige duizende guldens waard, en de Militaire Willemsorde dan wel de Nederlandsche Leeuw, aan een eenvoudig lint, Soeto-Ono geen oogenblik gearsend zou hebben en aan het blijk van moed, beleid en trouw de voorkeur zou hebben gegeven. Maar al te weinig weten zij, die het gezag in handen hebben, de individuen van de massa te onderscheiden of zij missen den moed voor anderen met kracht en klem datgene te vragen, waarop zij aanspraak mogen maken. Dikwijls zijn zij ook onbekend met de taal, de zeden en het karakter van de personen, waarmede zij omgaan. De gouden pajong moet er zich evenwel niet toe bepalen de oppervlakte van de inlandsche maatschappij te bevroeren; men behoort ze te doen erbiedigen als het symbool van rechtvaardigheid en gemoedelijkheid, des noodig gepaard aan gepaste gestrengheid. Daarbij erbiedige men de instellingen of de adat, daar men toch langzamerhand door overreding

alle veranderingen kan invoeren, die met de zinswijze van ons bestuur strooken.

Gewis had men Soeto-Ono oncindig grooter dienst bewezen, als men hem, in plaats van een schitterend siernaad, datgene had toegekend wat de verzucht van elk krijgsmann opwekt en levendig houdt. Niet ongepast ware het mede geweest eenige gelden beschikbaar te stellen om de verblijfplaats van zulk een getrouw bondgenoot tot een eenvoudige en net verblijf in te richten.

Soeto-Ono is overigens hoog met ons bestuur ingenomen. Wellicht zou hij genegen zijn zijne hulp te verleen om de koffiekultuur op Borneo uit te breiden. Reeds in 1844 werd veel paggerkoffie te Sihong, Patti en Karauw aangeplant, voornamelijk in de hoogere streken, op de hellingen van den berg Langmoend, die de waterscheiding vormt tusschen de Taballong en Patti-rivieren, alsmede hooger op in de valleien tusschen de bergen Saaw en Kinsaloe. Daar bestaat de gunstigste gelegenheid om de welvaart van land en volk te bevorderen en om aan landbouw, handel en scheepvaart ontwikkeling te verschaffen, door aanmoediging van de koffiekultuur. Zoodoende zou de Zuid- en Ooster-afdeling van Borneo productief worden.

III.

Het machtigste Dajaksche hoofd was welcer *Soerapatti*, als Tomengoeng Soerapatti bekend, hoofd van de landschappen Siang en Moerong, aan het bovengedeelte van de Barito-rivier. Hij is de afstammeling van een geslacht, waaruit sedert zeer langen tijd hoofden van de genoemde gewesten gekozen worden, toen zij nog steeds in naam tot het rijk van Bandjermasin behoorden.

Toen wij Soerapatti het eerst ontmoetten, in 1843, was hij reeds een man van 38 à 40 jaren. Hij was klein van gestalte en had geen zeer innemend voorkomen, daar zijn blik schuw rondwaarde. Hij woonde destijds te Bahan, aan de Barito-rivier.

Soerapatti kwam in het voorjaar van 1844 naar Bandjermasin, met hout voor de benting aldaar. Hij was vergezeld door een paar zijner zonen en een gevolg van 500 personen, waaronder ook Dajak-Paries en vrouwen. Zijne zonen moeten toen 11 à 13 jaren oud geweest zijn. Zijn gevolg bestond uit fersch gebouwde en welgemaakte lieden. Onder hen zagen wij voor het eerst Dajaks, die zich van de ampallang bedienen. Te dier gelegenheid ontving hij van den resident Ondaatje eene acte van aanstelling en een prachtigen cerasabel. Op het residentiehuis legde hij dan eed van trouw aan ons gezag af. Tevens werden oude twisten bijgelegd tusschen het volk van Soerapatti en dat van Singa-Radja, hoofd van de stammen aan de groote Benden-Kajanrivier, en den Toendan, hoofd van de bevolking aan het bovengedeelte van de groote Dajak-rivier. In vroegere jaren had het volk van Soerapatti een 20tal dorpen afgeloopen en ongeveer 500 koppen gesmeid. Zijne lieden waren echter vervolgens door de vijandige Dajaksche stammen in eene hinderlaag gelokt en van zijne bende, bijna 2000 man sterk, konden zich nauwelijks 50 redden, die te Moerong terugkeerden. Deze oude voete werd nu uit den weg geruimd.

Soerapatti was in vele opzichten zijne stamgenooten vooruit. Hij had reeds vele gewoonten van de Maleiers aangenomen. Terwijl hij te Bandjermasin vertoefde, verkocht hij zijn blangas, groote aarden potten, waaraan veel waarde gehecht wordt, voor eenige duizende guldens aan lieden van de Grootte Dajak-rivier. De opbrengst gebruikte hij om zich een 40tal geweren en enkele koperen lila's aan te schaffen.

In de tweede helft van 1844 brachten wij een bezoek aan Soerapatti te Bahan. Van lieverlede had dit hoofd zich doen gehoorzamen door een groot aantal Dajak-Paries, zoodat zijne bevelen geëerbiedigd werden van de waterscheiding

tusschen de Barito- en Kapocas-rivieren of van het gebergte Assoc ten westen tot aan de Bahan in het Noorden, waaruit de Makakkam of Koetie-rivier ontspringt; voorts ten zuiden tot het Kamintang-gebergte of de waterscheiding tusschen de Barito- en Grootte Dajak-rivieren en de kleine Kapocas of Mentangei-rivier; eindelijk door de stammen, die lager aan de Barito-rivier tot aan de monding van den zijtak Tewehe gevestigd waren.

Volgens plaatselijke onderzoekingen voerde hij gezag over ongeveer 25.000 zielen, Zoowel de Oots als de Paries vreesden hem. Men kon zijne positie gelijkstellen met die van den radja of Arong van Pegattan of de hoofden in de Tanah-Boemboe. Had men hem als zoodanig met voegzame onderscheiding behandeld, wellicht had hij zich dan niet aan de Mahomedanen aangesloten.

De door ons genoemde streken waren in dien tijd nog weinig bekend. Alleen de luitenant-kolonel Henrici was in 1836 tot Bahan, en dr. Muller en Horner in 1838 tot de Tewehe, doorgedrongen. Het strekt ons steeds tot ergernis, wanneer wij de opnemingen van Henrici met kleinachtig hooren bespreken, want onze reizen en waarnemingen schonken ons de overtuiging, dat zijne opnemingen vertrouwen verdienen en zeer goed waren, als men de middelen in aanmerking neemt, waarover hij destijds kon beschikken. Henrici drong tot een weinig boven Baboat door.

Soerapatti ontving ons zeer gulhartig. Hij was in 1844 nog niet tot den Islam overgegaan. Wel ontmoetten wij eenige hadjes van Martapoera bij hem, maar zij kwamen om handel te drijven. Wij gaven aan Soerapatti onzen wensch te kennen eenmaal een tocht door de binnenlanden naar Pontiaak te doen om de onbekende streken te onderzoeken, waar Müller den dood had gevonden en tot waar latere reizigers te vergeefs hadden willen doordringen. Soerapatti verklaarde ons te willen vergezellen, maar gaf in overweging den afloop van den rijstooft af te wachten. Wij begaven ons naar de oevers van de Jolly-rivier, naar de watervallen van de Barito, voeren de Baman op, bezochten Lahan en vertoefden een dag te Baboat.

In Juni 1845 keerden wij terug, vergezeld door den zending Huppe. Soerapatti kwam ons aan den rivierover teemoet en bracht ons naar zijn huis, dat met een zevental andere Dajaksche woningen binnen eene versterking gelegen was, bestaande uit palwerk ter hoogte van 15 voeten, aan de zijden voorzien van kleine bastions. Vóór het huis klonk ons de gamelan tegen.

De kampong telde buiten deze benting nog 10 à 12 groote huizen, die evenwel in de nabijheid gelegen waren. Deze vestiging scheen eerst twee of drie jaren vroeger te zijn aangelegd. De Barito had daar eene breedte van circa 600 voeten en bij gemiddelden waterstand kon men met kleine stoomschepen, niet meer dan 5 voeten diepgang hebbende, dat punt bereiken. Door den drukken omgang met Mahomedanen was de polygamie reeds in zwang gekomen.

Voor het huis van Soerapatti stonden lange staken, met een 12 tal doodshoofden van verslagen vijanden. Het huis was geheel in Dajakschen bouwtrant opgetrokken, 12 voeten ongeveer boven den grond. De inrichting was overeenkomstig die der gewone woningen van andere Dajaks. De gehuwde lieden van de familie hadden elk eene afzonderlijke kamer. In een groot middenvertrek huisden de meisjes en in een ander de ongehuwde lieden van het mannelijk geslacht.

Rond den vuurhaard, waarbij zich nu de onderhoofden verzamelden, hingen 45 schoongemaakte doodshoofden aan den zolder. Eenige kussens dienden tot zitplaatsen voor de vreemde bezoekers. Soerapatti, in rijke Maleische kleedij, nam tegenover ons plaats. Hij droeg een kris met gouden schede, naar zijn zeggen; een geschenk van den sultan van Martapoera. Zilveren sirie-doozen gingen rond. Het ver-

trek was aan de wanden met gordijnen behangen, ten deele van zijde, ten deele van andere stoffen vervaardigd.

Soerapatti liet ons koffie met suiker en genig gebak aanbieden. Onze roeiers ontvingen eenige groote manden vol rijst, twee varkens en kippen. Wij hadden voor het hoofd enkele ellen goud-galon en een weinig rood laken, voor de voornaamste bewoners van de kampong eenige krandjangs tabak, eenige pikols zout en gezouten zeevisch medegebracht. Wij lieten de kinderen tot ons komen en deelden kleinigheden, als glaskoralen, enz. onder hen uit, hetgeen ten gevolge had dat weldra een aantal knapen, meisjes en jonge vrouwen ons omringden, om mede hun deel te krijgen. De eerste dag ging spoedig voorbij.

Soerapatti herinnerde zich met groote belangstelling den luitenant-kolonel Henrië. Hij sprak van de geschenken, die hij hem gegeven had, en roemde zijne gulheid. Hij gaf ons zeer goed de punten op tot waar hij gekomen was, zoodat wij een en ander konden nagaan en overeenkomstig de gedane mededeelingen bevonden. Muller, Korthals en Horner hadden hem niet bezocht; zij waren niet verder dan tot de vestiging van toemengong Roepa, bij Latoentoe, gekomen.

Twee dagen later vertrok de zendeling Huppe. Wij bleven, om met Soerapatti ons reisplan te bespreken. Soerapatti zou ons een eind weegs vergezellen en verder zijn schoonbroeder Limaouw. Alles werd geregeld. Het hoofd verklaarde zelf gaarne eens de hem nog onbekende streken te willen zien. Maar tot onze bittere teleurstelling werd onze lang gekoesterde wensch verijdeld. De resident van Bandjermasin vreesde voor ons leven en had ons een Maleischen priester nagezonden, die het verzoek overbracht om van de reis af te zien en Soerapatti uitnoodigde ons niet te vergezellen noch een geleide te verschaffen. Soerapatti zag met leedwezen van de reis af. Ongeveer 18 maanden later brachten wij ons plan ten uitvoer, maar volgden een anderen weg.

Bij een derde bezoek, dat wij Soerapatti later brachten, betuigde hij op nieuw zijn spijt, dat hij ons niet had mogen vergezellen.

Toen de moord op luitenant Hauseler te Marabahan gepleegd werd, bewees Soerapatti ons goede diensten bij de vervolging van de schuldigen. Had men met meer tact tegenover hem gehandeld, ongetwijfeld ware hij een even goed en getrouw bondgenoot gebleven als Sosto-Ono.

Zijne naam heeft voorts in den Bandjermasingschen opstand eene treurige vermaardheid verkregen, daar zijne lieden het waren, die het stoomschip *Ouvras* verraderlijk afgehoopen hebben.

De civiele gezaghebber van Marabahan, die den tocht mededeeld, had moeten weten dat het in strijd met de zeden van de Dajaks was, dat zij gewapend aan boord kwamen. Hij had daaruit dienen af te leiden, dat de Dajaks ons niet vertrouwden en tegen ons in het harnas gejaagd waren.

Bij ons staat nogtans vast, dat Soerapatti het verraderlijke plan niet vooraf beraamd heeft. Veeleer zijn wij van meening, dat toen een zijner zonen met een groot gevolg gewapend aan boord kwam, zich daaronder een of ander Maleische dwesper bevond, die amok begon te maken en dat de Dajaks, in het stellige denkbeeld verkeerende dat ook zij nu vijandig behandeld zouden worden, zijn voorbeeld gevolgd hebben en zich lieten medeslepen.

Sedert dien tijd is Soerapatti een zwerver. Er is niet aan te denken hem te vatten, tenzij verraad in het spel komt. Wendt eene algemeene en onvoorwaardelijke amnestie uitgevaardigd, dan zouden handel en vertrouwen in die door den oorlog fel geteisterde streken herleven. Thans durft hij zich niet te onderwerpen en met het oog op hetgeen weleens op Java en op Borneo is voorgevallen, kunnen wij zijn wantrouwen hem niet euvel duiden.

v. G.

Reeds hebben wij gewag gemaakt van toemengong *Roepa*, een ander Dajaksch hoofd. Hij woonde tegenover de kampong Latontoe, een weinig beneden de monding van de Tewel. Hij was in 1840 reeds een oud man, maar stond zeer in aanzien in deze streken. Hij was mede hoofd van het district Doesson.

Aria Patty, eveneens een der hoofden aan de Tewel-rivier, had een gunstig voorkomen. Hij was ons zeer behulpzaam, toen wij de Tewel opvoeren.

In de Beneden-Doesson en Becompay vindt men verder goene hoofden van eenige beteekenis.

Daarentegen treft men invloedrijke mannen bij de Poelo-Petak, een zijtak van de Barito, aan. Tusschen dezen tak en den ander is het groote Barito-delta ingesloten. Men vindt in deze streken eene bevolking van ongeveer 20,000 zielen. Zij worden bestaard door twee hoofden, die hunne aanstelling als zoodanig te Bandjermasin hadden verkregen.

Dambong was aan den linkeroever gevestigd, te Pelingkay, lager aan de Petak-rivier. Hij is een gegoed, maar rauw man.

Het andere hoofd woonde te Pelingkouw, aan den rechteroever. Hij droeg vroeger den naam van Djaia Negara, maar toen hij christen geworden was, nam hij den naam van *Nicodemus* aan.

Hij is een zachtmoedig, goetmoedig en zeer bescheiden man. Hadden de opvolgers van den resident Gallois dit hoofd hun steun verleend, dan zou het christendom door zijn voorbeeld veel aanhangers verkregen hebben. Maar door de meerbesproken ondoelmatige handelingen bond men de handen aan de onderwijzers-zendingen en dreef men de Dajaks in de armen van de Maleische zendingen van Martapoera. Hierdoor werd het gezag van Nicodemus derwijze verzwakt, dat zijn stam hem ontrouw werd, toen de opstand uitbarstte. Hijzelf bleef steeds aan de zijde van ons bestuur. Toen wij in 1847 van Pontianak terugkeerden, ondernam dr. Schroner in het najaar soortgelijke reis door het eiland. Nicodemus vergezelde hem met een gevolg van een 40tal mannen.

Hij is nog steeds een der hoofden aan de Kleine Dajak-rivier.

Tot de hoofden aan de Mentangie of Kleine Dajak, die vermelding verdienen, behoort voorts toemengong *Karta*, te Karang, boven aan de Kleine Kapoeas-rivier, woonachtig, alsmede verder opwaarts toemengong *Tbenda*, te Tomoroengi, dien men echter niet moet verwarren met het meer algemeen bekende en rijke Dajaksche hoofd van dien naam, aan de Boven-Kahajan-rivier gevestigd.

Zowel Toenda als Karta hebben een uiterlijk, dat woestheid en sluwheid tevens te kennen geeft. De eerste was, toen wij hem bezochten, een man van 35 jaren, groot van lichaamsbouw en gespierd. Hij voert gezag over ongeveer 5,000 menschen.

Karta wordt gehoorzaamd door stammen, die bijna even talrijk zijn. Hij is klein en tenger. Wij stelden zijn leeftijd op 40 jaren. Hij bezat eene acte van aanstelling, door den resident Hartman uitgereikt.

Deze twee hoofden verkoerden voortdurend in vijandschap met Soerapatti, zoodat aanhoudend snelpartijen door de onder hun bestuur staande stammen werden gehouden.

Te Karang aankomende, was de vader van Karta overleden en zagen wij daar de voorbereidingen tot het lijkenfeest treffen. Men had het voornemen twee krijgsgevangenen ter eere van den overledene af te maken. Het gelukte ons deze twee mannen tegen een losprijs van f 64 zilver en een krandjang tabak vrij te koopen. Men vergenoegde zich met het afmaken van twee karbouwen, die op wreed-aardige wijze werden gedood, daar zij het menschenoffert vervingen.

De twee bevrijde mannen behoorden tot het volk van Soerapatti. Opwaarts aan de Kapoas ontmoetten wij later eene stroopende bende van Soerapatti's lieden. De vroegere krijgsgevangenen troffen bloedverwanten onder hen aan en verzochten ons met dat volk te mogen terugkeeren. Wij stemden hierin toe, onder voorwaarde dat de stroopers afzagen van hun voornemen om de kotta Mehiat te overvallen. Wij hadden onderscheidene mannen, tot de troep behorende, reeds een jaar te voren te Bahan ontmoet en zij bejegenden ons met veel ontzag, zoodat wij er in slaagden de overeenkomst te sluiten.

De luitenant-kolonel Henrici was de eerste Europeaan, die deze streken tot Mehiat had onderzocht en opgenomen. Te Karangen en te Kotta-baroe spraken wij met drie Dajaks, die tot onze hulpstroepen in den Javaanschen oorlog hadden behoord. De gebeurtenissen van die dagen werden door hen met zulk een vuur in herinnering gebracht, dat wij daaruit op nieuw de gevolgtrekking meenden te kunnen afleiden, dat zoo men deze lieden en eenige goedgezinde hoofden onzerzijds de handen meer boven het hoofd had gehouden, eene geheele omkeering ten onzen gunste in deze streken verwacht had mogen worden.

Van Karangen naar Kwatien teruggekeerd, was het ons onmogelijk roeiers te verkrijgen om van daar verder te komen. Het hoofd van de plaats was bezig met den bouw van een nieuw huis. Reeds waren de hoofdpalen in den grond geplaatst. Onder elke paal lag een menschenhoofd. Aan de bevolking werd te dezer gelegenheid bij onze komst een groot feest gegeven. De mannen bedronken zich voortdurend aan toek en er heerschte groote vreugde. Reeds waren wij hierdoor een dag opgehouden en hadden den tijd besteed aan het bijwerken van journaal, kaarten, enz. Terwijl wij de lengte en breedte van de plaats poogden te bepalen, zagen wij in den almanak, dat dien avond eene totale maansverduistering zou invallen, die tegen 7 $\frac{1}{2}$ ure daar zichtbaar zou wezen. Daar het ons onbekend was hoelang men ons wegens het feest hier zou ophouden, besloten wij van het heerschende bijgeloof onder deze natuurkinderen partij te trekken om onze reis te vervolgen. De Dajak is toch van meening, dat het een kwaad voorteken is, als eene maansverduistering gedurende den bouw van een huis invalt; het behoort dan geslecht en elders opgebouwd te worden.

Wij lieten het hoofd nogmaals uitnoodigen ons roeiers te bezorgen. Het antwoord luidde op nieuw, dat wij minstens een paar dagen dienden te wachten, tot dat het feest afgelopen zou zijn. Daarop gaven wij hem te kennen, dat als hij bij zijne weigering volhardde, daarvan het gevolg zou zijn dat hij het feest zou moeten staken, want dat eene maansverduistering hem er toe zou noodzaken. De man staarde ons een oogenblik aarselend aan, maar bleef vervolgens bij zijne weigering.

Des avonds zaten wij aan den oever een strooitje te rooken (onze voorraad sigaren was sedert maanden uitgeput), met telescoop en chronometer voor ons. Niet zonder ongeduld keken wij meermalen op de wijzerplaat. Tegen half acht ure begon de eclips. Zoodra de feestvierenden dit ontwaarden, verstomden de klanken van de muziek en begon men geducht op de *tawak-tawak* (grootte koperen bekkens) te slaan. Toen de schijf der maan half door de schaduw van den aardbol bedekt was, naderde het hoofd demoedig, bestrooide ons met gele rijst en vroeg op eerbiedigen toon hoeveel roeiers wij noodig hadden. Wij gaven hem uiterst kalm ten antwoord, dat wij dankbaar waren voor het aanbod, maar er ons in geschikt hadden om tot na afloop van het feest hier te vertoeven. Toen begonnen het hoofd der plaats en eenige oude lieden ons te smeeken de kampong ten spoedigste te willen verlaten. Wij lieten ons overhalen, waarop de zoon van het hoofd met een tiental roeiers in onze prauwen plaats nam. Men voorzag ons ruimschoots van

witte rijst, eieren en kippen.

Toen alles tot het vertrek in gereedheid gebracht was, kwam het hoofd op nieuw tot ons en verzocht ons hem een middel aan de hand te doen, dat hem in de mogelijkheid zou stellen de droeve noodzakelijkheid te ontgaan om zijn nieuw huis te slopen. Hij verkeerde blijkbaar onder den indruk, dat wij de maansverduistering teweeg gebracht hadden. Wij verzekerden hem dat hij een bevredigend antwoord zou ontvangen, zoodra zijn zoon ons behouden te Kotta-baroe zou hebben gebracht.

Reeds den navolgenden morgen ten 9 ure kwamen wij daar aan. De zoon van het hoofd vroeg ons terstond: welk middel zijn vader kon aanwenden om zijn huis te behouden. Wij gaven hem het volgende voorschrift: 1o. geene hulp aan blanke mannen te weigeren, zelfs dan wanneer zij buiten machte waren om hunne roeiers te beloonen; 2o. af te zien van het koppensnellen en geene menschenhoofden onder de palen der nieuwe woningen in te graven; en 3o. gedurende acht dagen eene pisangblad aan elke paal te binden en dat dagelijks te vernieuwen. De zoon verzekerde ons dat zijn vader deze voorwaarden zou nakomen en wij gaven hem daarentegen de stellige verzekering, dat de maansverduistering geen nadeligen invloed op het nieuwe huis zou uitoefenen en dat de Dajaks het veilig konden bewonen, als zij mijne voorschriften opvolgden. De jonge man was uiterst voldaan en wij scheidden als goede vrienden.

Deze Dajaks hadden tot dien tijd zoo weinig Europeesche kleedingstukken gezien, dat zij ons de vraag richtten: van waar het kwam dat ons gelaat en onze handen wit, maar onze voeten zwart waren? Zij zagen onze laarzen voor een deel van de huid aan.

V.

De Grootte Dajak-rivier of Kahajan loopt bijna evenwijdig met de Mentangei of Kleine Kapoas-rivier. De bevolking, langs deze rivier en hare zijtakken gevestigd, bedraagt bijna 25.000 zielen en is vrij woest. Twee hoofden voeren er voornamelijk min of meer gezag.

Aan toemenging *Singa-Radja*, te Boendoi aan de Beneden-Kahajan gevestigd, was gelijktijdig met Soerapatti te Bandjermaasin een eeresabel uitgereikt. Hij kwam te overlijden aan de gevolgen van het springen van een dubbelsopsgeweer. Hij had het vuurwapen overmatig geladen en vuarde op een jachtpartij op wilde karbouwen gelijktijdig de beide loopen af. Hij werd opgevolgd door zijn oudsten zoon, Radhen *Singa-Patti* genaamd.

Singa-Radja was, toen wij hem ontmoetten, ongeveer 48 jaren oud, sterk en gespierd en over het geheele lichaam getatouerd. Hij had iets woest in zijn uiterlijk en was gevreesd door de bevolking. Hij was een rijk man en bezat vele kostbare potten, stofgoud, geweren en lilla's.

Met Soerapatti leefde hij in vijandschap

Singa-Radja noch zijn zoon Singa-Patti waren groote vrienden van de zendelingen, die in deze streken tot de orthodoxe richting behoorden.

Het tweede voornamelijk hoofd, dat men aantrof, wanneer men de Kahajan-rivier acht dagen hooger oproeide, was toemenging *Boendan*. Hij wordt als het vermogendste hoofd beschouwd en bezat aan *blanga's kalawan* eene waarde van bijna 1 $\frac{1}{2}$ tonne gouds, daar men aan elke dier potten eene waarde van 2 à 3000 gulden toekent. Voorts bestond zijn vermogen in stofgoud, dat in de zijtakken van de rivier in menigte wordt gevonden; ook grootere stukken goud zijn er niet zeldzaam. Wij zagen dat een zoon van het hoofd een halsketen droeg, uit stukjes goud samengesteld, die van 2 tot 3000 gulden waarde hadden. Ook treft men daar vrouwen van rijke Dajaks aan, die *tali-waelongs* of buikbanden van stukjes goud droegen, wier waarde mede eenige duizende gulden bedraagt.

Toendan is geacht en gevreesd. Hij is van gemiddelde lengte, mager, maar gespierd, woest in uiterlijk en karakter. Daar hij zeer inhelig is, beschuldigt men hem dat hij geen middel ontziet om zich van de fortuin van anderen meester te maken. Hij is een liefhebber van sneltochten en van het brengen van menschenoffers bij feestelijke gelegenheden. Tot 1844 had hij zich slechts eenmaal te Bandjermasin vertoond. De resident Ondaatje ontving hem zeer goed, gaf hem geschenken en reikte hem eene acte van aanstelling uit. De luit. kolonel Henrici bezocht dit hoofd; zijns openingen van dit gedeelte des lands zijn evenwel bij eene schipbreuk verloren gegaan. Later hebben wij en vervolgens dr. Schroner Toendan een bezoek gebracht.

Zijne verblijfplaats te Boekit Pohon Batoe heeft veel overeenkomst met een roofnest uit den ouden tijd. Zij is op eene rotsmassa gebouwd, ongeveer 80 voeten boven de oppervlakte van de rivier en alleen door in de rots gebeitelde treden bereikbaar. Het huis is zeer groot en met meer zorg afgewerkt dan dat van toemengong Soerapatti. Daar hij voortdurend oorlog voerde met dit hoofd en met de Dajak-Paries is hij van de oevers van de Jolly, een zijtak van de Barito-rivier, naar herwaarts verhuisd.

In deze streken vindt men de sporen eener meerdere vroegere beschaving dan men kan vermoeden onder deze menschen aan te treffen. De Dajak smelt alle soorten van ijzererts in vrij degelijke ovens, bewerkt het ijzer uitstekend tot wapens en gereedschappen, en toont veel aanleg om allerlei snijwerk uit te voeren. Naar het beeldhouwwerk en de inscripties op de steenen, tot bouwvallen behoord hebbende, te oordeelen, moet de Boeddha-dienst hier gebloeid hebben. Hij is echter door de overheersching van heidensehe stammen en later door den Islam geheel uitgeroeid.

VI.

Wij komen thans tot eenige andere Dajaksche hoofden aan de Mendawie of Kattingan-rivier gevestigd, die tevens onder ons direct beheer staan. De Mendawie is minder belangrijk dan de Kahajan en stort zich ten westen van laatstgenoemde rivier in de Javazee. Langs den stroom en zijne zijtakken woonden in 1842 omstreeks 20,000 menschen. De oevers aan het midden van deze rivier zijn nogtans onbewoond. Zoals overal elders betoonde de Dajak zich ook hier uiterst gastvrij, hoezeer niet te ontkennen valt dat hoe hooger men de Kattingan-rivier opvaart, des te woester de bevolking blijkt te zijn.

Te Tewang-Litting was *Demaug Djaja* gevestigd, het eerste hoofd van eenige beteekenis, dat wij in deze streek aantreffen. Door druk verkeer met Malciers was reislust in hem ontwaakt en hij had zich zelfs met eene handelsprauw naar Singapore begeven. Dit hoofd was dien ten gevolge een vrij handelbaar mensch geworden.

Wij hadden hier eene ongezochte gelegenheid om de genegenheid van de bevolking te winnen, waardoor wij later tot op de verste punten van deze rivier met gulheid werden ontvangen, daar de roeiers van onze boot alom vertelden wat afwaarts gebeurd was. In den avond van onze komst te Tewang-Litting werd ons medegedeeld, dat een jeugdige Dajak bij het insamelen van was uit een hoogen boom gevallen en voor dood te huis gebracht was. Wij hadden door de toediening van kina en wormkruid reeds den naam van wonderdokter onder de Dajaks verkregen. Men kwam ook nu hulp vragen. Bij onderzoek bleek ons dat de Dajak geen lichaamsdeel gebroken had en het scheen ons toe dat hij bloot in bewusteloozen toestand verkeerde, daar hij van tak tot tak nedergestort was. Eene aderlating had het gelukkige gevolg, dat de patient in het leven terugkeerde. Tal van kleine geschenken, waaronder geele rijst niet ontbrak, werden ons door de dankbare verwanten

aangeboden, die bij onze komst in het huis reeds over de ter aardebestelling van den jongen man spraken.

De roem van onze geneeskundige kennis ging ons nu nog meer vooruit en men raadpleegde ons allerwege over ziektegevallen. Onze zeer elementaire kennis schoot evenwel menigmaal te kort en wij waren geenszins bij machte te verrichten wat men van ons verlaagde.

Te Kampong Singallang, waar wij bij toemengong *Dirik-Moendoeng* onzen intrek namen, poogden de bliangs of priesters te vergeefs de verlossing van de oudste dochter des huizes door hunne geboden te bevorderen. Ten einde raad riep de toemengong onze hulp in en hoezeer wij verklaarden geneerlei obstetrische kennis te bezitten, bleef het hoofd bij zijn aanzoek volharden. Zelfs de verklaring dat wij de lijdere niet zouden kunnen helpen als wij haar niet mochten onderzoeken, hetgeen wij zeiden in de hoop dat men dit zou weigeren, baatte niet. Goede raad was hier duur. Wij overwogen dat een lauwwater bad niet zou schaden. Men legde de kraamvrouw daartoe in een kleine sampan. En ziet, tot onze verbazing en voldoening was dit hulpmiddel voldoende om de verlossing gelukkig te doen plaats hebben. De familie betoonde zich verrukt en wij moesten nog een dag in de kampong vertoeven om een feest bij te wonen, dat te dezer gelegenheid gevierd werd. De kampongbewoners boden ons voorts 30 pikols nicawe witte rijst, 90 kippen en 2 varkens als belooning voor de verleende geneeskundige hulp aan en bestrooiden ons met geele rijst en kippenbloed. Wij konden deze geschenken niet medevoeren, maar noodigden de gehele kampong tot een feestmaal uit, dat wij den daarop volgenden dag aanboden. Bij die gelegenheid reikten wij eene Nederlandsche vlag aan het hoofd uit, waarop hij ons beloofde ons, met andere hoofden, na terugkomst uit de bovenlanden, naar Bandjermasin te zullen vergezellen. Op de verdere reis in deze streek hadden wij nu nimmer gebrek aan roeiers en wij bewogen ons vrij onder deze meer dan halfwilde lieden, zoodat wij gelukkig in onze zending slaagden, die mede strekte om het machtigste hoofd aan de Kattingan, *Singalaut*, voorts *Kajan*, van de Senamang-rivier, en *Pa Kaba*, van de Samba-rivier, te bezoeken en tot eene reis naar Bandjermasin over te halen.

Eenige dagen later kwamen wij te Majja, de woonplaats van Singalaut. De huizen waren hier ruim, maar de beating vervallen. Een tal palen met menschenhoofden viel ons in het oog. In het huis van Singalaut bevonden zich ruim 180 groote potten (*tayaw*), wel van de blanga's te onderscheiden.

Singalaut was een vrij lang en sterk gespierd man, omstreeks 50 jaren oud. Hij was zoo sterk getatouced, dat zijne huidkleur eer zwart dan bruin was. Dit hoofd was destijds nog een der hartstochtelijkste koppensnellers onder de Dajaks en aanhoudend in oorlog met Soerapatti en de zwerfende orang-Oets. Hij gaf een feest ter onzer eere, waarop wij aan hem en aan de andere hoofden van de streek eene vlag en kleine geschenken uitreikten. Vrouwen en meisjes bejegenden ons tevens zeer vriendelijk, hetgeen het gevolg was van de verhalen der roeiers omtrent de door ons verrichte wonderkuren.

Intusschen bemerkte ik spoedig dat Singalaut geneerlei neiging had om ons naar Bandjermasin te vergezellen, eene reis, waarmede eene maand zou verloopen. Hij gaf te kennen, dat de priesters zouden nagaan of de vlucht der roofvogels, alsmede de ingewanden van een geslacht varken, gunstige dan wel ongunstige voortekenen zouden opleveren. Het varken was ons gunstig. Maar toen werden twee allangs opgemerkt, wier vlucht aanhoudend en sterk tegen de reis waarschuwde. Ons bleef niets over dan te boproyven deze vogels neder te schieten, wanneer zij weder van de linker-, naar de rechterzijde voorbij het huis vlogen. Sin-

galaut gaf ons te kennen dat hij zich aan deze voortekens dacht te onderwerpen, waarop wij hem stouwtweg ten antwoord gaven dat die vogels niets beteekenden en wij hun meester waren. Wij grepen daarop een getrokken geweer en gingen op de jacht. Men mompelde, dat de allang onkwetsbaar was en dat wij onze vermetelheid zouden boeten, daar ons vuurwapen zoo aanstonds zou springen, als wij op de vogels aanlegden. Een dezer luchtbewoners geanderd zijnde, was ik gelukkig genoeg hem te treffen. Daar de vederen in de incht rondfladderden, kwam ook de tweede allang aanvliegen en hij deelde in het lot van zijn makker. De indruk was zoo diep, dat Singalaut terstond zijn bereidwilligheid te kennen gaf om ons te volgen.

Wij vertrokken daarop naar Siamang. Maar daar gekomen, was het hoofd *Kojan* reeds op weg gegaan om ons op den tocht van Singalaut naar zijne verblijfplaats te gemoet te komen. Dit hoofd is vlug en gespierd. Wij keerden den volgenden dag met hem naar Singalaut terug. *Pakada* was inmiddels van de oevers van de Samba-rivier ook daar verschenen. Het drietal behoort tot overoude Dajaksche geslachten en zij zijn de afstammelingen van vroegere hoofden.

Onder deze lieden rondzwervende, kwamen ons telkens de Roodhuiden, door Cooper beschreven, voor den geest.

Eenige dagen later togen wij met een tiental Dajaksche hoofden naar Bandjermasin, die zich daar vroeger nooit vertoond hadden. Zij kregen er eene acte van aanstelling, alsmede geschenken en legden den eed van trouw aan ons bestuur af.

Hiermede meenen wij eene schets te hebben gegeven van de voornaamste Dajaksche hoofden in de Zuid- en Oost-afdeeling van Borneo. Wellicht komen wij later op de hoofden in de West-afdeeling terug, want wij brachten zeventien jaren van ons leven te midden van deze natuurkinderen door.

V. G.

DE OPIUM-KWESTIE.

Door zaakkundigen is de opium-kwestie steeds als een *open question* beschouwd. De een was van meening, dat het gouvernement moest trachten het verbruik tegen te gaan en daarom door heffing van eene hooge belasting en het in het leven roepen van belemmeringen het mogelijke doen om het heulsap buiten het bereik van den kleinen man te brengen. Anderen hebben wij weleens de stelling hooren verdedigen, dat men het opium-verbruik evenmin door bepalingen van overheidswege kan tegengaan als dat van jenever in Europa en dat men alleen eene zware heffing van die volksondeugd diende te doen plaats hebben, omdat dit beter was dan nijverheid of handel door belastingen te drukken.

Jaren achtereen heeft het gouvernement in eerstbedoelden zin gehandeld en gepoogd het verbruik tegen te gaan, zij het dan ook dat men den goeden weg niet altijd insloeg. De minister van kolonien mr. P. Mijer beloofde bij de verdediging van de Indische begrooting voor 1866 aan de Staten-Generaal meer; hij zou al zijne krachten inspannen om het verderfelijke gebruik tegen te werken, des noods met opoffering van de miljoenen, die de schatkist uit den pacht trok. Op jammerlijke wijze heeft de Gouverneur-Generaal Mijer die belofte vervuld.

Onder zijn bestuur is het opium-verbruik toch op ontzachlijke wijze toegenomen. De verboden kringen zijn ingetrokken. De verstrekking van opium heeft op

onbepaalde wijze plaats. Vrouwen en kinderen schuiven allerwege meer dan ooit. Het begrip van schande, aan het schuiven verbonden, verdwijnt meer en meer. De opium-pachter rijdt openlijk in de karos met een resident, om de verpachting te houden. Het stelsel, dat men nu volgt, brengt mede, dat de inlander steeds meer en meer gedemoraliseerd wordt. Zoo er een grond is om aan te nemen, dat de veiligheid op Java vermindert, dan zou dat, in ons oog, door het toenemend opium-verbruik uitgewezen worden. En bij dat alles verminderen de voordeelen, die de staat uit de opium-belasting trekt.

De *Javabode* beschouwt het als een der eischen van eene liberale staatkunde, dat men elke heffing van den opium-verbruiker stake. Hetzelfde beweren bezigen de conservatieven in Nederland ten opzichte van de jeneverbelasting. Bestaat daarvoor grond? Schaf zulke heffingen af en gij zult het heulsap goedkooper onder het bereik van den kleinen man brengen; dat zal het eenige effect zijn. Wenscht men dat? Maar de wijze van heffing van soortgelijke belasting mag nimmer daarheen leiden, dat het misbruik aanmoediging vindt.

Wat het gouvernement evenwel in den laatsten tijd gedaan heeft, leidt tot soortgelijk resultaat. De wijze van heffing der belasting drijft het verbruik op. Onder voorgeven dat er zeer veel opium gesmokkeld werd, heeft men voor 1872 bepaald, dat de pachters verplicht waren niet minder dan 68,988 katties *tiban* tegen den prijs van f 122 de katti Turksche en f 118 de katti Bengaalsche opium te nemen. Om hem echter in meerder verbruik vergoeding te doen vinden voor den pachtschat en zulk eene hoeveelheid te nemen opium tegen hoogen prijs, werd reeds in een vorig jaar de levering aangeboden van zooveel opium boven de reeds verstrekte hoeveelheid tegen f 22 en 18, als de pachter verkoos. Onlangs werd bepaald, dat men steeds het *dubbele* aan zoogenaamde *siram* kon verkrijgen en dat als een pachter meer verlangde, alleen de goedkeuring van den directeur van finantien vereischt werd.

Wat is nu gebeurd? De pacht, die in een vorig jaar onder zoodanig stelsel reeds minder opbracht, is in onderscheidene residentien totaal mislukt. Men heeft eene nieuwe verpachting aangekondigd en staat toe dat de pachter minder opium zal nemen. Men bepaalt de verstrekking van *tiban*

voor Samarang	op 400 katt.	's maands,	in plaats van 500
" Kadoe	" 180	"	" " " " 200
" Bagelen	" 110	"	" " " " 130
" Banjoemas	" 75	"	" " " " 100
" Soerakarta	" 500	"	" " " " 700
" Djokdja	" 230	"	" " " " 325

In die residentien alleen zal men derhalve 460 katties opium minder behoeven te nemen en dien ten gevolge op 920 minder aan *siram* aanspraak kunnen maken.

De pachters zijn toch niet in staat, ondanks de enorme hoeveelheid, die men tegen lager prijs aanbiedt, zoodat de middenprijs daardoor belangrijk daalt en even boven f 50 per kattie komt, zooveel te slijten, dat zij er den pachtschat uit kunnen kloppen. Het bewijs daarvan ligt daarin dat menige pachter achterstallig blijft in de betaling en men dus zeer terecht deze lieden van de mededinging voor een volgenden pacht

uitsloot. De opiumpachters doen elkander tegenwoordig evenwel eene doodende concurrentie aan en de zaak wordt zoo onvoordeelig, dat men geen pachters meer vindt.

En zoo noopt eene samenspanning van eenige Chineesche kongsi's de Nederlandsche regeering om haar stelsel dat tot steeds toenemende uitbreiding van het verbruik leidt, te wijzigen; niet het besef van de verderfelijke gevolgen, die voor het oog bloot liggen, hebben eene verandering noodzakelijk doen achten, maar de belangen van den fiscus. Zoo straft het kwaad zichzelf. De pachter zit nu zoozeer overkropt met gouvernementsopium en met hetgeen wellicht nog binnengesmokkeld wordt, dat prijsverlaging niet baat om de bevolking over te halen zich in die mate te vergiftigen.

Indien men de jammeren nagaat, die het overmatig gebruik van opium onvermijdelijk na zich sleept, dan moet men wel toegeven dat het door de regeering thans gevolgde stelsel land en volk te gronde richt. Het is nogtans een gelukkig verschijnsel, dat de bevolking zich tot zekere hoeveelheid bij het verbruik bepaalt en dat alle pogingen om het debiet uit te breiden, niet zoo spoedig met den gewenschten uitslag bekroond werden, dat de pachters goede zaken konden maken. Ons bestuur heeft de markt overvoerd door aanbieding van hoeveelheden, die men niet kon afzetten, gevoegd bij hetgeen men ter sluik binnenbrengt om tot een lager middenprijs te geraken. De pachter hield in elk jaar eene belangrijke hoeveelheid over en zette die in den tijd, waarin hij na expiratie van den pacht nog wettig opium mag verkoopen, tegen zoo lage prijzen af, dat de affaire voor lang bedorven wordt.

De regeering is dus thans wel genoodzaakt, ondanks de intrekking der verboden kringen, tot aanbod van eene mindere hoeveelheid over te gaan. De bevolking heeft de vergunning nog niet gretig aangenomen om elke kwantiteit vergif, hoe groot ook, te verorberen, hoezeer de pachters het mogelijke hebben gedaan om het terrein van hunne operaties uit te breiden. Dit bewijst mede, dat men door doelmatige bepalingen het verbruik binnen zekere perken kan houden en wellicht daarbinnen terugdringen.

Naar onze overtuiging behoort de regeering af te zien van het geknutsel en geknoei met het pachtstelsel. Zoolang officieele bemoeiingen aan den verkoop van opium verbonden zijn, zal het begrip geen wortel vatten, dat het schuiven als eene schande door ons wordt beschouwd. Men heeft een invoerrecht en een zwaar patentrecht van elken kithouder, maar onthoude zich van elke verdere inmenging. Is het er niet om te doen tot elken prijs zekere som uit dat middel te halen, dan zal men daardoor in de gelegenheid zijn om op officieele wijze zijn afkeer tegen het misbruik te doen kennen.

Men zal ons tegenvoeren, dat bij heffing van invoerrecht veel zal binnengesmokkeld worden. Ons antwoord is: wanneer werd niet gesmokkeld?

Wil de regeering boven alles geld van den opiumverbruiker trekken, zonder zich om de gevolgen te bekommeren, dan kan het tegenwoordige stelsel, min of meer gewijzigd, behouden blijven. Maar is het ernst om het verbruik te beperken en tegen te gaan, dan make men zich los van het pachtstelsel.

De bestaande regeling is in geen geval houdbaar. De hoeveelheid tiban en siram, die men thans den pachter opdringt, is te groot en de eenjarige verpachting behoort in elk geval in eene driejarige te worden veranderd. Het opium-entrepôt te Soerabaija opent bovendien, naar veler meening, den weg tot schromelijke slaakerij.

Maar palliatieven baten niet. Eerst dan wanneer wij ons alleen zullen voorstellen de opium, die verbruikt wordt, duur te maken, zonder op eenige wijze er zelf toe mede te werken dat steeds grooter en grooter hoeveelheid aan den inlander goedkoop wordt aangeboden, is de belasting te verdedigen. Dat zal het geval zijn als men het pachtstelsel loslaat en invoerrecht heft. Den smokkelaar treffe dan de volle gestrengheid der wet; boeten zijn steeds ontoereikend geweest om van smokkelhandel in dit artikel af te schrikken.

Het tegenwoordige stelsel, waardoor de pachter gedrongen wordt meer en meer zijn debiet uit te breiden, leidt er toe om de bevolking van dezen archipel ten slotte geheel te verdierlijken, zonder de miljoenen op te leveren, die men er van verwachtte.

v. L.

DE NIEUWE GOUVERNEUR-GENERAAL.

Tot hen die niet gewoon waren machthebbenden te vleien, behoorde voorzaker wijlen Lion. Toen in het begin van 1861 de tijding uit Nederland kwam, dat de begrooting van Kolonien in het najaar van 1860 was verworpen en de heer Rochussen was afgetreden, vernam men tevens dat de heer mr. J. Loudon de portefeuille had afgewezen. Lion schreef den 27 Februari 1861 daarover het volgende:

«Onder de *gelukkige middelmatigheden*, waarvan wij verwacht hebben er eene te zien optreden, behoorde *niet* de heer James Loudon, dien men in Indie als een rechtschapen, kundig en vrijzinnig man heeft leeren hoogachten, en die thans een — in ons land zeldzaam — blijk heeft gegeven, dat de vastheid zijner begiuselen bestand is tegen de verlokking der ijdelheid. Hij heeft wel gedaan — een optreden op staatkundig tooneel, hoe schitterend ook, waaraan de verzaking zijner overtuiging het begin en de voorwaarde geweest zoude zijn, is zijner onwaardig. Voor hem staat een schooner toekomst open dan die hij aan de hand van den Minister-Président (van Hall) ware te gemoet gegaan.»

Lion's voorspelling is verwezenlijkt. De heer Loudon trad kort daarna in een kabinet op, dat de liberale vlag schijnbaar in top had geheeschen. En toen in den boezem van dat ministerie de leus vernomen werd: liberaal, ja, maar in Nederland, behoudend voor Indie, bleef de heer Loudon zijne overtuiging getrouw en behaalde de overwinning.

Maar de ministerieele zetel had niet genoeg aanlokkelijks voor hem om hem, eenmaal het gezag in handen hebbende, een enkel beginsel te doen verzaken, zoodat hij weigerde in het volgende liberale kabinet zitting te nemen, wegens de kwestie der vaststelling van de Indische begrooting bij de wet.

Wij hadden in deze dagen guarne de benoeming van een Gouverneur-Generaal gezien, die niet jaren ach-

tereem vreemd was gebleven aan den strijd over de hervorming van Indie, zoodat zijn optreden op zich zelf een teeken des tijds ware geweest.

Maar wij hebben met een glimlach de betuigingen van tevredenheid van de conservatieven waargenomen, toen zij zich bevredigd verklaarden over het optreden van den heer Loudon, als 's Konings vertegenwoordiger in deze gewesten. Die betuigingen werden enkel uitgelokt door de vrees, dat een man van meer geprononceerde richting tot landvoogd had kunnen worden gekozen.

Wie uit Indie vertrekt en den naam nalaat van een „rechtschapen, kundig en vrijzinnig man“; wie zich in Nederland deel kennen als een man van beginselen en een vijand van politieke immoraliteit, zal voorzeker zijne krachten inspanssen om zich als Gouverneur-Generaal op het vroeger ingenomen standpunt te handhaven.

De heer mr. J. Loudon behoeft niets anders te wenschen, dan dat, wanneer hij op zijne beurt eenmaal af treedt, dezelfde herinneringen hem volgen.

Moge dat in het belang van de schoone gewesten, thans aan zijne zorgen toevertrouwd, bewaarheid worden!

v. L.

1871.

Het gaat met de jaren als met gekroonde hoofden: *le roi est mort, vive le roi!* Het eene jaar is nauwelijks tot zijne voorgangers verzameld of een nieuwe eiclus stijgt ten troon. Die verwisseling gaat zoo snel en is zoo plotseling, dat er schier geen deelbaar tijdstip overblijft, hetwelk dien overgang kenmerkt. Het oude jaar, dat zijn betrekkelijk kortstondig leven heeft doorloopen en bij een grjsaard vergeleken wordt, is gedwongen zijne plaats in te ruimen aan een nieuwe *æra*, die ons als eene jonge, bevallige, met frissche krachten toegeruste maagd afgebeeld wordt.

Voor menig individu is het eene behoefte, als hij aan den drempel van den pas ontsloten jaarkring staat, zich met zijne gedachten op de vleugelen der herinnering achterwaarts te bewegen en daarna, kan het zijn, een bemoedigenden, vluchtigen blik in de toekomst te slaan. Ook wij wenschen een oogenblik stil te staan bij de gebeurtenissen van het jaar, dat in het mateloos ruim der eeuwen is verzonken, en onze verwachtingen in den jeugdigen pretendent uit te spreken.

Europa, nog groeiende van de vreeselijke gebeurtenissen, die op maatschappelijk en politiek gebied hebben plaats gegrepen, is tot rust gekomen. De krijgers zijn naar hunne haardsteden teruggesonden; de kruitdamp is opgetrokken, de met bloed doorweekte akkers zijn opgedroogd, allerwege worden handen aan het werk geslagen om de droevige sporen van den reuzenstrijd te doen verdwijnen. Een keizerrijk ging door politieke misslagen en zedenbederf ten onder; een ander keizerrijk, krachtig door eenheid van zin en wil, verrees, met spot en versachting op de painhopen van zijn vroegeren medestander nederziende. Maar daarom is het verschieft nog niet helder te noemen: het evenwicht van het oude Europa is verbroken; een toestand van spanning tusschen twee rijken zal steeds den vrede be-

dreigen; onverzoenlijke haat en duidelooze wrok tusschen twee natien hebben de plaats van aloude rivaliteit ingenomen. Frankrijk, zwaar beproefd en nog stuiptrekkende door de geslagen wonden, wordt inwendig verscheurd door partijchap; republiek en koningschap worstelen openlijk en in het geheim om de heerschappij. In plaats van met kalmte en beleid de rijke bronnen van landbouw en nijverheid te ontwikkelen en ruimer te doen vloeien; in plaats van op zedelijk gebied, door verbetering en uitbreiding van het onderwijs, door aanmoediging van nijverheid, kunst en wetenschap, zich inwendig sterk en geducht te maken, is het alleen op middelen van weerwraak bedacht; verblind door hartstocht en daaraan voedsel gevende, ziet het groote stoffelijke en morele belangen over het hoofd. Wuft als immer, verkoopt die natie, wier goede smaak en hoffelijkheid spreekwoordelijk waren geworden, heden onder bijtende spot en geestelooze scherts, het lijfgoed eener weerlooze vrouw, voor wier gemaal men zich bijna een kwart eeuw in het stof boog, veilt daarna het speelgoed en de leerboeken van een opgeschoten knaap, om morgen de verbeurd verklaarde goederen aan de schatrijke Orleansen terug te geven, die eveneens eenmaal zonder mededoogen verjaagd en met smaad overloden werden. Nog menigen storm en hevige worsteling zal het gekortwiekte en eens zoo geduchte Gallië moeten doorstaan, wil het ooit de groote en niet genoeg te waardeeren voordeelen van eene geregelde en gevestigde regeering genieten.

Duitschland, zich verheffende op zijn militairen roem, getooid met de lauweren in tal van veldslagen met opoffering van duizende menschenlevens behaald, zich badende in de miliards, die het zich als oorlogsschatting wist te doen uitbetalen, het oog strak en wantrouwend gericht op den wraakgierigen tegenstander en doodvijand, tracht het nationale denkbeeld van een eenig en krachtig Duitsch rijk te verwezenlijken, de onderlinge betrekkingen met de verschillende deelen, die het keizerrijk samenstellen, te regelen en door verbonden met andere mogendheden zich van de suprematie in Europa meester te maken. Maar het put zich anderzijds door uitgaven voor het leger uit.

Geeft Engeland, grootsch nog altijd door zijne staatsinstellingen en onmetelijke hulpbronnen, ons het beeld eener waardige matrone, die hare beste jaren gehad heeft en ophoudt in de groote staatkundige wereld den toon aan te geven, Rusland daarentegen gaat voort om door onderwijs, bescherming van kunsten en wetenschappen, aanmoediging van landbouw, veeteelt en nijverheid, land en volk te ontwikkelen en te beschaven, en mengt zich slechts nu en dan, als het het oogenblik voor zijn politiek gunstig acht, in buitenlandsche aangelegenheden.

Zag Italie, door het oude Rome tot hoofdstad te verheffen en den Paus als wereldlijk vorst van den troon te stooten, zijn wenschen bevredigd om een vereenigd koninkrijk te vormen, waar vrijheid en orde kunnen zetelen; kreeg het door de natuur zoo rijk bedeelde, maar door de luiheid en verdeeldheid zijner bewoners, door priesterdwang en wanbestuur verwaarloosde Spanje een koning, die rust en welvaart in de plaats van burgerwisten poogt te stellen; Oostenrijk wordt

daarentegen nog steeds beroerd door federalisme en clericalisme, verdeeld door de rivaliteit van de talrijke heterogene bestanddeelen, die dit keizerrijk uitmaken en, ondanks herhaalde verwisseling van ministers, luide op autonomie blijven aandringen.

Heeft eindelijk Nederland, wel het kleinste onder de mogendheden, maar voor ons zeker niet de minst belangrijke staat, waarop wij, welke ook onze grieven mogen zijn en hoeveel goeds wij aan deze gewesten toekennen, met dien onweêrstaanbaren trek naar onzen geboortegrond, met belangstelling het oog gericht houden — heeft Nederland zich op staatkundig gebied krachtig geuit, aan zijne ontwikkeling en zelfstandigheid met onverdroten inspanning gearbeid? Heeft Nederland — door den oorlog, die ook een oogenblik dat land in gevaar bracht, gespaard — alle partijschap laten varen, godsdienstige, kleingeestige veten op zijde geschoven, de stoffelijke welvaart zijner bewoners verbeterd en zijn moreelen invloed zien stijgen? Heeft het recht laten wedervaren aan zijne overzeesche bezittingen, aan Java niet het minst, zijn politiek van winstbejag en inheligheid vaarwel gezegd, en door eene milde staatkunde onder miljoenen inlanders beschaving en vooruitgang verspreid? Is er een einde gekomen aan die al te groote en noodlottige inmenging van regeeringswege in het beheer dezer landen, waardoor zooveel onheil gesticht en zoovele belemmeringen op den weg van vooruitgang worden opgeworpen? Helas, ons antwoord moet in alle oprechtheid ontkennend luiden. Nog immer verdeeld door partijen, die zich met allerlei bonte kleuren tooien en onder allerlei leuzen te voorschijn treden, die godsdienst en kerkgenootschap tot voertuig gebruiken om aan staatkundige aspiratiën en ambitiën te voldoen, bleven daar belangrijke wetten op afdoening wachten, wordt de tijd in 's lands vergaderzaal door holle woorden en eindelooze debatten verspild, in stede van nuttige en blijvende verbeteringen in het leven te roepen, waarvan dat land en deze gewesten de meest heilzame vruchten zouden kunnen plukken.

Zal de strijd tusschen kapitaal en arbeid (hetzij men dien met den naam van het roode spooksel van het communisme bestempelt of *Internationale* noemt), die in andere landen gevoerd wordt en ook in het moederland even het hoofd begint op te steken, in de bestaande orde van zaken langs minnelijken of bloedigen weg eene omkeering brengen en de maatschappij op hare grondvesten doen dreunen? Wie waagt het de oplossing van dit groote, onze negentiende eeuw kenmerkende vraagstuk, zij het ook in de naaste toekomst, te geven?

Indie, Neerland's stiefkind, heeft ook dit jaar geen reden gehad om in alle opzichten de milde hand van 't moederland te zegenen; toch mogen we niet al te sterk weklagen en erkennen dankbaar, zij het ook niet geheel voldaan, het goede dat Java ten deel viel.

In de eerste plaats verdient voorzeker vermelding de afkondiging van de besluiten, waarbij aan den exceptionneelen toestand der Preanger-regentschappen een einde werd gemaakt. Brak al een oogenblik aan, dat wij vreesden dien toestand bestendig te zien door ministerieele onoprechtheid en politiek goochelspel, dubbel aangenaam is het te kunnen getuigen dat de Preanger-

man voor zijn tijd en arbeid thans bij de koffie-cultuur eene billijke, althans gelijke belooning ontvangt als zijn landgenoot in de overige deelen van Java, dat hij onder geregelder en beter bestuur, door het in het leven roepen van meerdere assistent-residentien, gebracht is. Mocht de agrarische wet geen stof tot onverdeelde tevredenheid geven en ademde de eerste uitvoering, neêrgelegd in eene ordonnancie op den huur en verhuur van gronden, weinig liberalen geest, wij vertrouwen dat door wijziging van het koninklijk besluit en door de pogingen en onverdroten ijver van de uitstekende mannen, aan wier handen het ontwerpen der verschillende ordonnancien is opgedragen, bepalingen in het leven worden geroepen, die den eigendom van den inlander verzekeren, aan den landbouw en ondernemingsgeest een krachtigen stoot geven en het kapitaal naar dezen archipel zullen doen vloeien.

Een onderzeesche kabel bracht ons in gemeenschap met de beide halfronden der aarde en stelt ons in staat, geïsoleerd als wij jarenlang waren, in den kortst mogelijken tijd elk oogenblik van den dag van de groote wereldgebeurtenissen kennis te nemen. Een directe stoomvaart, tusschen Nederland en Indie in het leven geroepen, geeft aanvankelijk stof tot tevredenheid en belooft, bij verstandige en doelmatige leiding, goede vruchten af te werpen. Klonk het gefluit van de eerste locomotief, die ons langs Batavia's schoone dreven voert, als een bekend geluid aangenaam in de ooren, wij verbeiden met ongeduld het tijdstip, waarop al de belemmeringen voor eene spoedige voltooiing van de lijn zullen uit den weg geruimd zijn en dit snelle middel van vervoer ons op gemakkelijke wijze naar het liefelijke Buitenzorg brengen zal.

Aan de scheiding van administratieve en rechtelijke macht werd een begin van uitvoering gegeven, op zulk eene kleine schaal evenwel, dat uitgebreider toepassing van dit beginsel dringend aanbeveling verdient. De nieuwe suikerregeling, die in de laatste dagen van dit jaar afgekondigd werd, zal reeds nu ten deele een einde maken aan den drukkenden last, waaronder de dessa-bewoner gebukt ging en genoodzaakt werd suiker te planten, en te gelijk blijken voor den fabrikant goede resultaten op te leveren.

Nieuwe bepalingen op het gevangeniswezen werden, zeker met de beste bedoeling, ontworpen; maar de toepassing en uitvoering zullen gebrekkig blijven, zoo gebouwen, personeel en toezicht geene verbetering ondergaan of een ander, doelmatiger, met het Britsch Indische overeenkomende, stelsel ingevoerd wordt.

Ziedaar lichtpunten, die wij niet voorbij mogen zien, maar wier glans eenigszins verduisterd wordt door het toenemende gemis van veiligheid in deze gewesten, door eene gebrekkige rechtspleging voor den inlander, door een onvoldoend aantal inrichtingen voor onderwijs, waardoor wij den Javaan tot betere menschen moeten trachten te vormen.

Toch doen zich aan den horizon nog eenige heldere stippen voor, die ons bemoedigen om het volgende jaar in de hoop op beter in te gaan en ons de verwachting doen koesteren, dat het stelsel van exploitatie meer en meer uitgediend heeft.

In de eerste plaats wijzen wij op het voorstel om-

trent den aanleg van spoorwegen op Java, waarbij het opperbestuur vooropzette dat de overschotten van Indische diensten niet steeds door het moederland mogen verzvolgen worden, maar ook voor een deel althans moeten dienen om de materiele ontwikkeling van Indie te bevorderen.

Een nieuw tarief op den in- en uitvoer, hoewel niet geheel aan onze wenschen voldoende, zal in 1872 tot wet verheven worden en ruimt althans weder eenige belemmeringen voor den handel uit den weg; het zal, in vereeniging met andere vrijgevege maatregelen (waaronder wij niet het minst een haven voor deze plaats en verbetering van die te Samarang en elders tellen) er toe bijdragen om leven en vertier aan den kwijnenden en sluimerenden handelsgeest terug te geven.

En naast dat alles een nieuwe landvoogd, die zich niet door mystificatie van het beheer over deze gewesten heeft meester gemaakt, wien zeker niet als minste hoedanigheden goede trouw, eerlijkheid en oprechtheid toegekend worden, geen vreemdeling in dezen archipel en als administrateur gunstig aangeschreven. Dien landvoogd moge het gegeven zijn krachtig mede te werken om het spoorwegnet tot stand te brengen, dat een gedeelte van Java moet overdekken en alom bedrijvigheid, welvaart en ontwikkeling in het leven zal roepen. Moge de naam van Loudon en die van Van Bosse in de naaste toekomst verbonden worden aan een schitterend tijdvak van ongekenden bloei en luister, dat zich voor Indie kan openen.

Z.

Brieven van Sumatra.

Kultuur-aangelegenheden ter Westkust van Sumatra.

De kassia-kultuur wordt hier weinig behartigd. Dat produkt wordt niet geteeld, maar als boschprodukt door de bevolking van tijd tot tijd ingezameld. Alleen in de Dasoudistrikten en voor een deel ook in Sari-Lawas worden enkele geregelde aanplantingen van zeer beperkten omvang aangehouden. De voorliefde voor koffie, welke alles wat ambtenaar heet bezielt, verdrijft den inlander van het veld, waar de kassia hem eenig uitzicht op voordeel belooft.

Ook de tabaks-kultuur wordt niet voldoende aangemoedigd, zoo niet tegengewerkt. En toch zijn er in de Padangsche-Bovenlanden, alsmede in Mandheling en in de rijke Zuidelijke Afdeling in overvloed gronden voorhanden, die voor de tabaks-kultuur uitnemend geschikt zijn. Ofschoon de bevolking niet ongenegen is tot het verichten van den arbeid ten behoeve van deze kultuur, bleef ze evenwel van zeer ondergeschikt belang en de produktie beneden de behoefte van het binnenlandsch verbruik, terwijl de kwaliteit ten gevolge van de gebrekkige bereiding slechts middelmatig bleef.

In de Lima Poeloe, eene afdeling van de Padangsche Bovenlanden, vond men eertijds twee tabaks-ondernemingen. De eerste behoorde aan wijlen den heer Hisink, de andere, onder opzicht van den heer Walraven, aan de firma P. van Overzee en Co. alhier. Beiden hadden zich ten doel gesteld tabak te teelen en te bereiden voor de Europeesche markt; beiden zijn ondergegaan, na enorme sommen aan hunne zaak ten offer te hebben gebracht. Later, wanneer ik deze incidenten breder ter sprake zal brengen, hoop ik u te kunnen mededeelen welke verschillende oorzaken hiertoe aanleiding hebben gegeven. Voor ditmaal slechts een woord daarover. Voor de tabak tot binnenlandsch verbruik bezigt men hier zaad van inheemsche soorten, voornamelijk tambako ka-

taping baek, pantjang tangkel en vanou. Proeven, door de twee reeds genoemde ondernemers genomen met zaad voor kooltabak gelukten slechts ten deele, wellicht ten gevolge van min goede behandeling. De onderneming van de firma van Overzee en Co. gaf zich echter veel moeite en getroostte zich menige opoffering ten behoeve van het zeer onzekere welslagen van hare pogingen; zij belaste zich met het kosteloos uitreiken van koolzaad aan de bevolking en het opkopen van het produkt. Ook kwam het onderhoud van de zaai-beddingen en aanplantingen, ten gevolge van de onvoldoende zorg van den inlander, voor hare rekening.

De oogst, die in 1865 ongeveer 20,000 R , in 1866 ongeveer 30,000 R beliep, werd voor 1867 op ruim 100,000 R geraamd, doch bedroeg hoogstens 43,000 R , terwijl men in de volgende jaren dat cijfer niet kon overschrijden. De kwaliteit van het produkt was echter zeer goed en kan onder eene goede en doelmatige leiding nog beter worden. In Holland behaalde onze tabak redelijke prijzen en noteerde tusschen / 0,40 en / 0,85 het pond. Ware de produktie vooruitgegaan als die van 1865 tot 1867, voorzeker zou de Sumatra-tabaksmarkt eenige betekenis in den handel hebben verkregen. Maar er ontstond stilstand en dat is gelijk aan achteruitgang. De lust om voor de Europeesche onderneming te werken, nam met den dag zichtbaar af; de bevolking werd lui, zei men. Maar wat was het geval? In den aanvang was de teelt van kooltabak bij de inlandsche bevolking gewild, zelfs zeer gewild. Dit was niet omdat de prijs er van hooger is dan die der inlandsche soorten, want het verschil tusschen beiden is gering, ja, die der inlandsche soorten wordt zelfs berekend iets hooger te zijn. Maar de kooltabak kon geen afgeleverd worden en de planter dus na verloop van 4 à 5 maanden zijn loon ontvangen, terwijl de teelt van tabak voor binnenlandsch verbruik eerst na 6 à 8 maanden verkoopbaar produkt oplevert. Vele inlanders begonnen aanvankelijk dan ook gretig kooltabak aan te planten; maar zij moesten weldra de ondervinding opdoen, dat deze tabak buiten verhouding veel meer zorg en tijd vordert dan de inlandsche soorten. Daarbij kwam dat de weersgesteldheid dikwijls ongunstig was en menig planter de teleurstelling moest ondervinden van zijn oogst te zien mislukken, waardoor velen den moed verloren, hunne tuinen verwaarloosden en derhalve ook de teelt van kooltabak opgaven. Bijna geen inlander was te bewegen om voor de tweede of derde maal een tuin aan te leggen; de ondernemer moest telkens naar andere planters uitaien, waardoor veel zaad en veel tijd nutteloos verloren gingen. Maar genoeg over tabak voor heden.

Na de padie is de klapperteelt voor den Maleier van Sumatra's Westkust de meest geliefkoosde tak van landbouw. Langs de kusten, in het algemeen in warme streken, tiert de klapperboom het best. De klapper wordt dan ook in uitgestrekte aanplantingen aangehouden. Vooral te Padang en omstreken en in het Priamansche is dat het geval. Aijer-Bangies en Rau, de Zuidelijke Afdeling, de Tanah Lima Poeloe, Tanah Datar enz. leveren eveneens uitgestrekte klappertuinen met eene overrijke produktie op, terwijl de uitvoer van de Batoe-eilanden na 1869 zelfs niet kan berekend worden.

Noch het bestaer, noch de inlander waakt in eenig opzicht voor de klappertuinen; de wilde varkens, eekhoorn-tjes en insecten hebben de meest mogelijke vrijheid om te vernielen; de produktie is toch rijk genoeg.

De Maleier verdeelt de klappers in onderscheidene soorten. De voornaamsten zijn: Gading, Idjoe, Pojoe, Pogey, Djantongan, Doesoen, Ratoes, enz. Die van de Batoe- en Mentawai-eilanden, bekend onder de soort Pogey's, zijn vooral tot het bereiden van olie het meest gewild.

Wat de bereiding van klapper-olie betreft, deze is hier

zeer gebrekkig. De noot wordt geraspt, vervolgens uitgeperst en de olie gekookt. Ook laat men wel eens de olie uitdruipen door de aanwending van wasmte. Een ondernemend Chinees te Padang, Gho Hanw genaamd, heeft voor eenige jaren naar een door schrijver dezes gemaakte teekening een rasp-, pers- en verwarmings-machine laten aanmaken, om daarmee zoo mogelijk te voorzien in een behoefte, die sedert tal van jaren en nog dagelijks sterk wordt gevoeld. Het werktuig kostte den ondernemer handen vol geld, maar hij werd later in het gebruik bemoeilijkt, want het was een *werktuig* en ter Westkust, waar zoovele werktuigen aanwezig zijn die dagelijks *vanweer* behoeven, daldt men dergelijke zaken niet.

De peperkultuur heeft sedert lang opgehouden te bestaan. Alleen Atsjin levert nog duizende pikols voor de Europeesche markt; maar wat daarvan op Sumatra ter markt komt, is in den regel het overschot.

In het Gouvernement van Sumatra's Westkust vindt men hier en daar ook nog eenige her- en derwaarts verspreide ranken, maar daar zij niet verzorgd worden, — de peperkultuur is bij de bevolking lang niet gewild, — komt daarvan zelden iets terecht.

PADANG, 17 Dec. 1871.

GOVERNEMENTS-BESLUITEN-, BENOEMINGEN, ENZ.

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren/lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, artikel 7 der bij de ordonnantie van 18 November 1871 (Staatsblad no. 180) vastgestelde voorwaarden, waarop het recht tot den verkoop van opium in het klein op Java en Madera voor 1872 wordt verpacht, wat betreft de residentien Samarang, Soerakarta, Djokdjokarta, Kadoe, Bagelen en Banjoemas, in volgendenvoegte te wijzigen:

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

I. Te bepalen als volgt:

Het recht tot den verkoop van opium in het klein gedurende 1872 in de residentien Samarang, Soerakarta, Djokdjokarta, Kadoe, Bagelen en Banjoemas wordt op een door den Directeur van Financiën nader te bepalen dag op nieuw verpacht op den voet der bovengenoemde voorwaarden, behoudens dat de in artikel 7 dier voorwaarden genoemde hoeveelheden ruwe opium (tihan) voor de onder volgende percelen worden teruggebracht op de daarnaevens vermelde, als:

Percelen.	Hoeveelheden opium in katti's	
	's maands.	's jaars.
Samarang.	400	4800
Kadoe.	180	2160
Bagelen.	110	1320
Banjoemas.	75	900
Soerakarta.	500	6000
Djokdjokarta.	230	2760

II. Deze ordonnantie treedt in werking met den dag der uitgifte van het Staatsblad, waarin zij is geplaatst.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het Staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zooveel noodig, in de Indische en Chinese talen uitgeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justicieren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder ooglucking of aanzien des persoons.

Gedaan te Buitenzorg, den 31sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARPEL.

(Staatsblad no. 210.)

EXTRAKTEN uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië

BUIENZORG, den 20sten December 1871, (No. 16).
(Staatsblad no. 209.)

Gelezen, enz.;

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Te bepalen:

a. dat de laatste alinea van art. 66 van het algemeen reglement van administratie voor de landmacht in Nederlandsch-Indië (Staatsblad 1831, no. 56), luidende:

„Het maximum der korting op de soldij zal zijn voor Europeanen, en daarmee gelijkstaanden, een vierde, en voor inlanders, een vijfde van hunne soldij.”

zal worden gelezen, als volgt:

„Het maximum der korting zal zijn, voor Europeanen en Amboinezen, een vierde, en voor Afrikanen en Inlanders, een vijfde van hunne soldij.”

b. dat aan gemeld artikel 66 wordt toegevoegd de volgende alinea.

„Deze korting wordt gestaakt, gedurende den tijd, dat de betrokken militair is gestraft met provooft of cachot.”

Afschrift, enz.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARPEL.

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte van den tweeden commissie op het assistent-residentie kantoor te Benkoelen H. F. van Dam en aan den leerling-telegrafist C. Gebart.

Goedgekeurd:

dat door den konsul van Groot-Brittannië te Batavia

Neill Maclean

Is Benoemd:

Tot vice-konsul van Groot-Brittannië te Samarang W. Th. Fraser.

Departement van Oorlog.

Ontslagen:

Op verzoek, cerverol, uit 's lands dienst, wegens volbragten diensttijd, de militaire ambtenaar der derde klasse op non-activiteit G. Adelerhof, laatst tijdelijk adjunkt-boekhouder bij 's rijks magazijn van geneesmiddelen te Batavia.

Op verzoek, cerverol, uit 's lands dienst, wegens volbragten diensttijd, met behoud van recht op pensioen, de expediteur bij de direktie der genie (militair subtenant der derde klasse) A. L. Douchij.

Belast:

Met de waarneming der betrekking van expediteur bij de IVde afdeling van het departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië, de militair ambtenaar der derde klasse op non-activiteit J. P. Schreuders, laatst beheerder der stamboeken bij genoemd departement, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Departement der Marine.

verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den eersten machinist bij de gouvernements marine J. M. Butteling, Ingetrokken.

De detachering van den luitenant ter zee der eerste klasse J. J. de Hart, bij het marine-etablisement te Onrust, wordende hij cerverol ontheven van de verdere vervulling der betrekking van equipagemeester aldaar.

Tijdelijk gedetacheerd:

Bij het marine-etablisement te Onrust, ten einde de betrekking van equipagemeester bij het etablisement te vervullen, de luitenant ter zee der eerste klasse bij de Koninklijke Nederlandsche marine D. M. G. de Swart.

Bij de Gouvernements Marine.

Benoemd:

Tot eersten machinist, de tweede machinist J. J. M. Behrens.
Tot tweeden machinist, de machinist-leerling der eerste klasse A. Hanwijk.

(*Javasche Courant*, 22 December 1871.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!

doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, de bij de ordonnantie van 18 November 1871 (Staatsblad no. 180) vastgestelde voorwaarden, waarop het recht tot den verkoop van opium in het klein op Java en Madura voor 1872 wordt verpacht, wat betreft de residentie Madioen en Rembang, te wijzigen;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

I. Te bepalen, als volgt:

Het recht tot den verkoop van opium in het klein gedurende 1872 in de residentieën Madioen en Rembang wordt op een door den Directeur van Financien nader te bepalen dag op nieuw verpacht op den voet der bovengenoemde voorwaarden, behoudens het navolgende:

De verpachting voor de bovengenoemde gewesten heeft plaats eerst voor elk gewest in zijn geheel en daarna:

a. voor Madioen in vijf perceelen, als:

- 1 regentschap Madioen;
- 2 afdeling Magetan;
- 3 " Ngawi;
- 4 " Ponorogo;
- 5 " Patjitan;

b. voor Rembang in vier perceelen, als:

- 1 afdeling Rembang;
- 2 " Toeban;
- 3 " Bodjo-Negoro;
- 4 " Blora.

Wordt bij de tweede wijze van opveiling een hooger bod verkregen dan bij de eerste wijze, dat worden de onder a en b hierboven genoemde perceelen daarvoor afgeslaan.

Indien geen hooger bod wordt gedaan, blijven de eerste bieder en zijne borggen voor de gewestelijk gehouden verpachting verbonden.

Aan de pachters wordt toegestaan het hieronder genoemd aantal verkoopp plaatsen; zij zijn verplicht de daarnaven vermelde hoeveelheden ruwe opium (tiban) tegen de in artikel 6 der bovengenoemde voorwaarden vastgestelde prijzen uit 's lands voorraad te ontvangen, als:

1. Bij een gewestelijke verpachting.

Perceelen.	Aantal verkoopp plaatsen.	Hoeveelheden opium in kattis:	
		's maands.	's jaars.
Residentie Madioen.	40	525	6300
" Rembang .	20	336	4032

2. Bij een perceelsgewijze verpachting.

Perceelen.	Aantal verkoopp plaatsen.	Hoeveelheden opium in kattis:		
		's maands.	's jaars.	
Resid. Residentie Rembang Madioen.	Regentschap Madioen .	7	145	1740
	Afdeling Magetan .	7	70	840
	" Ngawi .	8	95	1140
	" Ponorogo .	9	120	1440
	" Patjitan .	9	95	1140
	Afdeling Rembang .	4	63	756
	" Toeban .	6	105	1260
	" Bodjonegoro .	5	105	1260
	" Blora .	5	63	756

II. Deze ordonnantie treedt in werking met den dag der uitgifte van het Staatsblad, waarin zij is geplaatst.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoo veel nodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor sooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder ooglaking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 25sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARSPEL.

(Staatsblad no. 212.)

EXTRAKT mit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BATAVIA, den 24sten December 1871, (No. 6.)

(Staatsblad no. 211.)

Gelesen, enz.:

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: *Esz.*

Ten tweede: Te bepalen:

- a. met wijziging in zoo verre van het besluit van 17 Maart 1863, no. 11 (Staatsblad no. 31), dat de strandbatterijen te Padang niet meer zullen worden gerekend onder de permanente versterkingen van den 3den rang en mitadien zullen wegvallen uit den bij dat besluit vastgestelden staat van rangschikking der op Java en Madura en op de Buitenbezittingen gebezigd wordende permanente versterkingen;
- b. *esz.*;
- c. dat de blokhuisen te Padang voortaan onder geene klasse van versterkingen meer zullen worden gerangschikt en mitsdien de thans isgevolge het besluit van 13 April 1853, no. 12 (Staatsblad no. 26) in verband tot het besluit van 17 Maart 1863, no. 11 (Staatsblad no. 31) om die positie bestaande verboden kringen worden opgeheven.

Ten derde: *Esz.*

Afschrift, enz.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal:

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARSPEL.

Civiel Departement.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de assistent-resident der Lima poelos Kotta's (Sumatra's Westkust), L. B. van Polanen Petel.

Uit huane betrekkingen:

de assistent-resident voor de komptabiliteit te Samarang, als zoodanig superintendent van het vendukantoor aldars, L. C. J. A. de Vogel;

de venducmeester te Samarang J. Sineck,

de sekretaris en boekhouder bij het vendukantoor te Samarang J. M. G. Bröndgeest;

de kassier bij het vendukantoor te Samarang J. H. Donkel, en de eerste klerk bij het vendukantoor te Samarang W. A. Doeve.

Benoemd:

Tot tweeden kommis op het assistent-residentiekantoor te Benkoelen, de ambtenaar op non-aktiviteit O. K. van der Meer Mohr, laatstelijk kommis-boekhouder op het residentie-kantoor te Palembang.

Ingetrokken:

De ran den partikulieren geneesheer J. de Clercq Zubli verloende toelating tot uitoefening der genees- en heilkundige praktijk ter hoofdplaats Buitenzorg.

Magtiging Verleend:

Tot de uitreiking aan den partikulieren geneesheer J. de Clercq Zubli van een akte van toelating tot uitoefening der genees-, heil- en verloskundige praktijk in de afdeeling Bandung (Preanger-Regentschappen.)

Door den Directeur van Onderwijs, Eeredienst en Nijverheid

Is benoemd:

Tot zoutverkoopkassiemeester te Prigi (Kediri), de ambtenaar op wachtgeld S. G. Poppe, laatstelijk opziener bij de koffij-kultuur.

Departement van Oorlog.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den tweeden luitenant der infanterie J. E. J. den Berger,

Benoemd:

Bij de Militaire Geneeskundige dienst.

Tot militairen apotheker der derde klasse, de partikuliere apotheker W. de Lange.

Vergund:

Tot ultimo Februarij 1872 in zijn tegenwoordig garnizoen te

Bandjerman. (Zuider- en Ooster-afdeeling van Borneo) te blijven en eerst daarna naar Nederland terug te keeren, aan den eersten luitenant der infanterie van het Nederlandsch leger B. R. F. van Vlijmen, vermits de vijf jaren, gedurende welke hij bij de landmacht in Nederlandsch-Indië is gedetacheerd, bereids op den 16den Oktober 1871 zijn verstreken.

Door den Kommandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zijn:

Overgeplaatst:

Infanterie.

- Bij het 5de bataillon, de 2de luitenant P. A. d'Artilliet Brill, van de garnizoens-kompagnie van Bantam.
 Bij het 7de bataillon, de 1ste luitenant A. Bosch, van het assistenten-kader te Samarang.
 Bij het 10de bataillon, de 2de luitenant H. W. de Nijs, van het 9de bataillon.
 Bij het 11de bataillon, de kapitein H. M. Tersteeg, de 1ste luitenant F. H. de Vogel en de 2de luitenant K. H. Röpke.
 Bij het 12de bataillon, de 1ste luitenant K. H. A. Haack van der Goes en de 2de luitenant J. H. Derks, allen van het 10de bataillon.
 Bij het assistenten-kader te Batavia, de 1ste luitenant R. H. Clarkson, van het 11de bataillon.

Artillerie:

- Bij het materieel, de 1ste luitenant J. J. K. de Moulis, instrukteur bij de militaire school te Meester-Cornelis.
 Bij het personeel, de kapitein J. H. Wagener, van het materieel. Als instrukteur bij de militaire school te Meester-Cornelis, de 1ste luitenant W. F. Schenck, met bepaling, dat hij als zodanig bij zijn wapen zal worden gevoerd » à la suite."

Departement der Marine.

Belast:

- Met de waarneming der betrekking van tweeden machinist bij de gouvernementale marine, de machinist der derde klasse bij de Koninklijke Nederlandsche marine C. Wagner.

(*Javasche Courant*, 27 December 1871.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENÉRAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, om tot aanvulling der na te noemen onderafdeelingen van de IIde afdeeling van het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven voor het jaar 1870, kredieten te openen boven de begrooting;

Lettede op de artikelen 21, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië, en op artikel 31 der wet van 23 April 1864 [*Indisch staatsblad* no. 106]

Heeft goedgevonden en verstaan:

Onder nadere bekrachtiging der wet, boven het cijfer van het IIde hoofdstuk der begrooting van Nederlandsch-Indië, voor het dienstjaar 1870, gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 4 Junij en 27 Julij 1870, nos. 31 en 2 [*Indisch staatsblad* nos. 116 en 145] en ingevolge de wet van 3 April 1871 [*Indisch staatsblad* no. 98], en nog te wijzigen in verband met de ordonnancien van 21 Mei 1870, 6 Januarij 7 Maart, 7 April, 1 Mei, 2 Augustus, 28 September, 13, 16 en 22 November, en 5 December 1871 [*Staatsblad* nos. 51, 3, 26, 41, 58, 107, 135, 171, 177 184 en 191, te openen:

- een krediet van / 71750 [een-en-zeventig duizend zeven honderd vijftig gulden], tot nadere aanvulling van de 13de onderafdeeling [verdere kosten van het rechtswezen];
- een krediet van / 279508.— [twee honderd negen-en-zeventig duizend vijf honderd acht gulden], tot aanvulling van de 16de onderafdeeling [gevangenen, kettengangers en bannelingen]; beiden behoorende tot afdeeling IIa [Departement van Justitie] van gemeld hoofdstuk.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoveel noodig, in de Indische en Chinesche talen aangeplakt worden. Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en

ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor zoveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogloeking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 28sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
 VAN HARENCARSSEL.

(Staatsblad no. 216.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENÉRAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het wenschelijk achtende, artikel 4 der ordonnancie van 12 Februarij 1865 [*Staatsblad* no. 16] te herzien;

Lettede op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

I. Te bepalen, als volgt:

Op de hoofdplaats Pekaloagan wordt een afzonderlijk velddepartement opgericht, op hetwelk de instruktie voor de veldkantoren te Samarang en Soerabaja [*Staatsblad* 1822 no. 29] met de daarin gebrachte of nader te brengen wijzigingen van toepassing is.

II. De ordonnancie treedt in werking met primo Januari 1872.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoveel noodig, in de Indische en Chinesche talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor zoveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogloeking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 28sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
 VAN HARENCARSSEL.

(Staatsblad no. 218.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENÉRAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, om tot aanvulling der na te noemen onderafdeeling van de IIIde afdeeling van het IIde hoofdstuk der begrooting van uitgaven voor het jaar 1870 kredieten te openen boven de begrooting;

Lettede op de artikelen 21, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië, en op artikel 31 der wet van 23 April 1864 [*Indisch staatsblad* no. 106];

Heeft goedgevonden en verstaan:

Onder nadere bekrachtiging der wet, boven het cijfer van het IIde hoofdstuk der begrooting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1870, gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 4 Junij en 27 Julij 1870, nos. 31 en 2 [*Indisch staatsblad* nos. 116 en 145] en ingevolge de wet van 3 April 1871 [*Indisch staatsblad* no. 98], en nog te wijzigen in verband met de ordonnancien van 21 Mei 1870, 6 Januarij, 7 Maart, 7 April, 1 Mei, 2 Augustus, 28 September, 13, 16 en 22 November, 5 en 28 December 1871 [*Staatsblad* nos. 51, 3, 26, 41, 58, 107, 135, 171, 177, 184, 191 en 216], te openen:

- een krediet van / 4,455 [vier duizend vier honderd vijf-en-vijftig gulden], tot aanvulling van de 20ste onderafdeeling [Het departement];
- een krediet van / 10,930 [tien duizend negen honderd dertig gulden], tot nadere aanvulling der 21ste onderafdeeling [Algemeene kassen];
- een krediet van / 394,115 [drie honderd vier-en-negentig duizend een honderd vijftien gulden], tot nadere aanvulling van de 23ste onderafdeeling [Verpachte middelen];

- d. een krediet van / 8,890 [acht duizend acht honderd negentig gulden], tot nadere aanvulling van de 23ste onderafdeeling [In- en uitvoerrechten];
- e. een krediet van / 7,610 [zeven duizend zes honderd tien gulden], tot aanvulling van de 24ste onderafdeeling [Verpanding en kadaster];
- f. een krediet van / 500 [vijf honderd gulden], tot aanvulling van de 26ste onderafdeeling [Klein-zegel];
- g. een krediet van / 5,882 [vijf duizend acht honderd twee-entachtig gulden], tot aanvulling van de 30ste onderafdeeling [Soldij en toelagen aan eerebeelden verbonden];

allen behoorende tot afdeling III [Departement van Financien] van gemeld hoofdstuk.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zooveel noodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gedaan te Batavia, den 28sten December 1871.
P. MIJER.
*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAERSPEL.*

(Staatsblad no. 217.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, de ordonnancie van 6 Januari 1871 (Staatsblad no. 3) te herzien en, ook in verband daarmee, tot aanvulling der na te noemen onderafdeelingen van de IVde afdeling van het IIde hoofdstuk der begroeting van uitgaven voor het jaar 1870, kreten te openen boven de begroeting:

Lettende op de artikelen 21, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië, en op artikel 31 der wet van 23 April 1864 (Indisch staatsblad no. 106);

Heeft goedgevonden en verstaan:

I. In te trekken § V der bovengenoemde ordonnancie van 6 Januari 1871 (Staatsblad no. 3).

II. Onder nadere bekrachtiging der wet, boven het cijfer van het IIde hoofdstuk der begroeting van Nederlandsch-Indië voor het dienstjaar 1870, gewijzigd bij de Koninklijke besluiten van 4 Juni en 27 Juli 1870 nos. 31 en 2 (Indisch staatsblad nos. 116 en 145) en ingevolge de wet van 3 April 1871 (Indisch staatsblad no. 98), en nog te wijzigen in verband met de ordonnancien van 21 Mei 1870, 6 Januari, 7 Maart, 7 April, 1 Mei, 2 Augustus, 28 September, 13, 16 en 22 November, 5 en 28 December 1871 en § I dezer ordonnancie (Staatsblad nos. 51, 3, 26, 41, 58, 107, 135, 171, 177, 184, 191, 216 en 217.) te openen:

10. een krediet van / 9813 (negen duizend acht honderd dertien gulden), ter aanvulling van de 34ste onderafdeeling (Europeesch gewestelijk bestuur);
20. een krediet van / 208,926 (twee honderd acht duizend negen honderd zes-en-twintig gulden) ter aanvulling van de 35ste onderafdeeling [Inlandsch bestuur];
30. een krediet van / 15,000 [vijftien duizend gulden] ter aanvulling van de 36ste onderafdeeling [Vorsten, grooten, gezanten, staatsgevangenen en dergelyken];
40. een krediet van / 58,912.— (acht-en-vijftig duizend negen honderd en twaalf gulden), ter aanvulling van de 39ste onderafdeeling (Gewapende korpsen onder burgerlijk bestuur);
50. een krediet van / 6000.— (zes duizend gulden), ter aanvulling van de 41ste onderafdeeling (Andero plaatselijke uitgaven in het belang der openbare orde en veiligheid);
60. een krediet van / 1500 [een duizend vijf honderd gulden], ter aanvulling van de 42ste onderafdeeling (Landbouw en het algemeen en veeteelt);

70. een krediet van / 26500.— (zes-en-twintig duizend vijf honderd gulden), ter aanvulling van de 43ste onderafdeeling (Landelijke inkomsten en andere grondlasten);

80. een krediet van / 9150.— (negen duizend een honderd en vijftig gulden), ter aanvulling van de 44ste onderafdeeling (Topographisch-statistische opname);

90. een krediet van / 2000 (twee duizend gulden), ter aanvulling van de 49ste onderafdeeling (Kina);

100. een krediet van / 22,470 (twee-en-twintig duizend vier honderd zeventig gulden), ter aanvulling van de 51ste onderafdeeling (Houtwezen);

110. een krediet van / 8000 (acht duizend gulden), ter aanvulling van de 56ste onderafdeeling [Kosten der belasting op het bedrijf];

120. een krediet van / 200 [twee honderd gulden], ter aanvulling van de 56ste onderafdeeling [Pakketvaart];
allen behoorende tot afdeling IV [Departement van Binnenlandsch bestuur] van gemeld hoofdstuk.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en voor zooveel noodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gedaan te Batavia, den 29sten December 1871.
P. MIJER.

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAERSPEL.*

(Staatsblad no. 222.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, het wenschelijk achtende de uitoefening der funktien van notaris te Poerwakarta [Krawang], met wijziging van de ordonnancie van 12 Februarij 1865 [Staatsblad no. 16] op te dragen aan den sekretaris van het gewest Krawang;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Met wijziging in zoo verre van art. 1 van de ordonnancie van 12 Februarij 1865 [Staatsblad no. 16] te bepalen, dat te Poerwakarta [Krawang] het notariaat verbonden is aan het ambt van sekretaris aldaar en dat in de betrekking van vendameester voorzien wordt op de wijze, voorgeschreven bij de instruktie voor de vendukantoren in Nederlandsch-Indië, die te Batavia, Samarang en Soerabaia uitgezonderd, gearresteerd bij art. 1 der resolutie van 25 Junij 1822 no. 9 [Staatsblad no. 29].

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende; zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zooveel noodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gedaan te Batavia, den 27sten December 1871.
P. MIJER.

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAERSPEL.*

(Staatsblad no. 214.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!
doet te weten:

Dat Hij, de grenzen van de reede van Tjeretjoep [Biliton] wenschende te bepalen:

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Te bepalen, als volgt:

De grenzen van de reede van Tjeroetjoep zijn begrepen binnen de volgende peilingen:

De berg Tabalo noord-oost $\frac{1}{4}$ noord.

De vlaggestok van het fort op den rooden heuvel, oost.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zoveel noodig, in de Inlandsche en Chinesehe talen aangeplakt worden.

Gelet en bereikt voorts, dat alle hooge en lage kollegien en ambtenaren, officieren, en justiciëren, ieder voor zoveel hem aangaat, aan de strikte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogluing of sanziën des persoons.

Gedaan te Batavia, den 29sten December 1871.

P. MIJER.

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARSPEL.*

(Staatsblad no. 221.)

EXTRAKTEN uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië.

BATAVIA, den 27sten December, 1871, (No. 38).

(Staatsblad no. 215.)

Gelezen, enz.:

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Met wijziging in zover van het besluit van 17 Maart 1863, no. 11 [Staatsblad no. 31] te bepalen, dat het blok-huis te Madioen niet meer zal worden gerekend onder de permanente versterkingen van den 1den rang en mitsdien zal wegvallen uit den bij dat besluit vastgestelden staat van rangschikking der op Java en Madura en op de Buitenbezittingen gebouwd wordende permanente versterkingen.

Ten tweede: Eenz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARSPEL.*

(Staatsblad no 219.)

Gelezen, enz.:

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Te bepalen, dat te Banjoewangi een onder-depôt van zeekaarten en gidsen zal worden opgericht.

Ten tweede: Het reglement op het beheer en de administratie der onder-depôts van zeekaarten en gidsen in Nederlandsch-Indië [Staatsblad 1861, no. 95], van toepassing te verklaren op het onder-depôt te Banjoewangi.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARSPEL.*

BATAVIA, den 28sten December 1871, (No. 10).

(Staatsblad no. 219.)

Gelezen, enz.:

De Raad van Nederlandsch-Indië gehoord;

Is goedgevonden en verstaan:

Eerstelijk: Eenz.

Ten zede: Onder nadere goedkeuring des Konings te bepalen: a. dat bij het vende-kantoor te Pekalongan worden in dienst gesteld:

een super-intendent op eene toelage van . . . / 600.— 's jaars	
een vendumeester, tevens kassier en boek-	
houder op	4500.— "
een venduschrijver op	900.— "
een afslager op	720.— "
minder personeel en schrijfbehoefden,	480.— "

te zamen, . . . / 7500.—

(zeven duizend vijf honderd gulden) 's jaars;

b. dat de betrekking van super-intendent over genoemd kantoor is opgedragen aan den sekretaris der residentie.

Ten zevende: Eenz.

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:

*De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAARSPEL.*

Bij besluit van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van 27 December 1871, no. 17, is aan den heer K. F. Hollo te Waspada (residentie Praanger-Regentschappen), als eene erkenning van de sedert vele jaren door hem belaagloos aan den lande bewezen nuttige en gewichtige diensten, zoowel in het algemeen belang van land en volk, als speciaal in het belang van het inlandsch onderwijs, verleend de titel van: Adviseur-honoraire voor inlandsche zaken".

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den posthouder te Soekadans (Wester-afdeeling van Borneo) K. M. Swart.

Ontslagen:

Uit zijne betrekking, de sekretaris der residentie Pekalongan, tevens fungerend notaris en vendumeester aldaar, L. W. D. Monod de Froideville.

Benoemd:

Tot resident van Menado, de hoofdamtenaar op non-aktiviteit P. van der Crah, laatstelijk resident van Amboina.

Tot vendumeester te Poerwakarta (Krawang), C. J. Watson, sekretaris van dat gewest.

Tot tweede kommissie bij de afdeling politie der stad en voorsteden op het residentie-kantoor te Batavia, de ambtenaar op wachtgeld J. Kieffer, laatstelijk kommissie op het residentie-kantoor te Probolinga.

Tot boekhouder bij 's lands algemeene pakhuizen te Samarang, de eerste klerk bij gemelde pakhuizen W. F. H. von Haack.

Door den Directeur van Binnenlandsch Bestuur zijn de volgende beschikkingen genomen.

Afdeling posterijen.

Benoemd:

Tot postkommissie, chef van het postkantoor te Klatten (residentie Soerakarta), H. P. Bolt, thans postkommissie, chef van het postkantoor te Banjoewangi.

Departement van Oorlog.

'Ontslagen:

Uit 's lands dienst, de klerk bij de militaire administratie E. M. Siebel.

Overgeplaatst:

Als tweede luitenant-kwartiermeester, de tweede luitenant der infanterie C. H. Immink.

Departement der Marine.

Door den Kommandant der Zeemagt en Chef van het Departement der Marine in Nederlandsch-Indië:

Zijn overgeplaatst:

Aan boord Zr. Ms. fregat Prins Alexander der Nederlanden, de luitenant-ter-zee eerste klasse D. M. G. de Swart, van de Amsterdam, de officier van gezondheid derde klasse Y. Bakker, van Zr. Ms. stoomschip Curaçao.

Aan boord Zr. Ms. korvet Prinses Amelie, de officier van gezondheid eerste klasse P. J. van Wageningen, van Zr. Ms. korvet van Speijk.

Aan boord Zr. Ms. korvet van Speijk, de officier van gezondheid tweede klasse B. Leon, van Zr. Ms. stoomschip den Brill.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Marnix, als eerste officier, de luitenant-ter-zee eerste klasse W. van Oorschot van Zr. Ms. stoomschip Ardjoeno, en de adelborst eerste klasse J. C. Kikkerl Schofborgh, van Zr. Ms. stoomschip Amsterdam.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Caregvo, als eerste officier, de luitenant-ter-zee eerste klasse H. J. van Broekhuizen, van Zr. Ms. stoomschip Marnix.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip den Briel, als kommandant, de luitenant-ter-zee eerste klasse Jhr. C. C. van der Wijk, en de luitenant-ter-zee tweede klasse C. J. de Vriese, van Zr. Ms. stoomschip Caragoa, de officier van gezondheid tweede klasse J. Keijzer, van Zr. Ms. stoomschip Coehoorn.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Amsterdam, als eerste officier, de luitenant-ter-zee eerste klasse C. de Klopper, van Zr. Ms. fregat Prins Alexander der Nederlanden, de luitenant-ter-zee tweede klasse W. C. P. E. de Klopper, van Zr. Ms. stoomschip Sumatra.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Sumatra, de adelborst eerste klasse W. H. van Braam, van Zr. Ms. stoomschip Caragoa.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Savinasse, de adelborst eerste klasse L. J. K. A. Jenkel, van Zr. Ms. stoomschip *Admiraal van Kinsbergen*.

Aan boord Zr. Ms. stoomschip Ourist, de luitenant-ter-zee tweede klasse J. Schouw Santroost, van Zr. Ms. korvet *Prinses Amelia*.

Is Ingetrokken:

De overplaatsing aan boord Zr. Ms. stoomschip Savinasse van den luitenant-ter-zee tweede klasse D. L. M. E. Keus, van Zr. Ms. stoomschip *Ardoeno*.

Is Vergoening Verleend:

Om te repatrieren, wegens ziekte, aan den officier van gezondheid eerste klasse P. J. van Wageningen, en den officier van gezondheid derde klasse J. Messmaker.

(*Javascbe Courant*, 29 December 1871.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!

doet te weten:

Dat Hij, het wenschelijk achtende, de artikelen 15 en 43 van het reglement op het lager onderwijs voor Europeanen en met dezen gelijkgestelden in *Nederlandsch-Indië* (Staatsblad 1868, no. 81), te wijzigen;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van *Nederlandsch-Indië*;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Krachtens magtiging des Konings de hierboven vermelde artikelen zoodanig te wijzigen, dat ze luiden, als volgt:

Art. 15. Wanneer het getal leerlingen op een school op den duur meer dan 25 bedraagt, wordt de hoofd-onderwijzer bijgestaan door één hulp-onderwijzer; meer dan 60 door twee hulp-onderwijzers; meer dan 100 door drie hulp-onderwijzers, terwijl bij verdere toename op elke 50 leerlingen meer, één hulp-onderwijzer meer wordt aangesteld.

Naar mate zij beschikbaar zijn, kunnen kweekelingen worden aangesteld, voor het geval dat hulp-onderwijzers ontbreken.

Art. 43. De inspecteurs zorgen voortdurend bekend te blijven met den toestand van het onderwijs in hun ressort; zij bezoeken alle scholen in hun ressort eenmaal 's jaars, met uitzondering van de scholen op hunne standplaatsen, welke zij zoo dikwijls bezoeken, als de belangen van het onderwijs dit medebrengen, en behoudens hunne verplichting, om met voorkennis van den directeur, belast met de zaken van het onderwijs, ook andere scholen, waarvoor dit noodig wordt geacht, voor een tweedé maal te bezoeken.

Zij houden van dat schoolbezoek nauwkeurige aantekening; zorgen, dat de verordeningen op het lager onderwijs stipt nagekomen worden; verstrekken aan den directeur, belast met de zaken van het onderwijs, alle inlichtingen, die hij verlangt, en geven hem kennis van al wat hun bij het schoolbezoek belangrijks is voorgekomen, doen aan dezen de voorstellen, die zij in het belang van het onderwijs achten; behartigen de belangen der onderwijzers en verlenen hun de noodige hulp en medewerking, en gedragen zich overigens naar de bevelen, welke hun door den directeur, belast met de zaken van het onderwijs, worden gegeven.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van *Nederlandsch-Indië* geplaatst en, voor zoo-veel noodig, in de Inlandsche en Chineseche talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor zooveel hem aan-

gaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden zonder oogluking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 29sten December 1871.

P. MIJER,

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAESPEL.

(Staatsblad no. 224).

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!

doet te weten:

Dat Hij, op het land Bloeboer willende invoeren de landrente; Lettende op de artikelen 21, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van *Nederlandsch-Indië*;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Art. 1. Onder nadere goedkeuring des Konings, te bepalen, dat met den 1sten Januari 1872 op het aan het Gouvernement van *Nederlandsch-Indië* toebehoorend land Bloeboer [residentie Batavia] zal worden overgegaan tot het heffen der landrente, volgens het beginsel van individueelen aanslag, ter vervanging van alle lasten, verschuldigd krachtens de publikatie van 23 Februari 1836 [Staatsblad no. 19], de heerendiensten alleen uitgezonderd.

Art. 2. Deze ordonnancie treedt in werking op 1 Januari 1872.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van *Nederlandsch-Indië* geplaatst en, voor zoo-veel noodig, in de Inlandsche en Chineseche talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogluking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 30sten December 1871.

P. MIJER,

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAESPEL.

(Staatsblad no. 225).

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!

doet te weten:

Dat Hij, het noodzakelijk achtende, het beplanten van dijken onvoorwaardelijk te verbieden;

Lettende op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regering van *Nederlandsch-Indië*;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Onder de beschadigingen van waterwerken, bedoeld in artikel 6 van de „Keur tegen het beschadigen van 's lands waterwerken,” opgenomen in Staatsblad 1854, no. 95, wordt gerekend het beplanten van de kruisen, taluds en bermes der dijken.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van *Nederlandsch-Indië* geplaatst en, voor zoo-veel noodig, in de Inlandsche en Chineseche talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtenaren, officieren en justiciëren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder oogluking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 30sten December 1871.

P. MIJER,

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAESPEL.

(Staatsblad no. 226).

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;*Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!*
doot te weten:

Dat Hij, wenschende de leemte aan te vullen, die bestaat, door dien de salarislĳst, vastgesteld bij art. 3 van de resolutie van den Gouverneur-Generaal in rade van 7 Maart 1822, no. 8 (Staatsblad no. 11) nimmer uitdrukkelijk van toepassing is verklaard voor de ambtearen dienstdoende bij het hoog-militair-geregtshof van Nederlandsch-Indië;

Lettede op de artt. 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

De salarislĳst, vastgesteld bij art. 3 van de resolutie van den Gouverneur-Generaal in rade van 7 Maart 1822, no. 8 (Staatsblad no. 11), is ook toepasselijk op de griffiers, substituut-griffiers en deurwaarders bij het hoog-militair-geregtshof van Nederlandsch-Indië.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zooveel nodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtearen, officieren en justiciëren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder ooglaking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 29sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAEPEL.

(Staatsblad no. 223.)

IN NAAM DES KONINGS!

DE GOUVERNEUR-GENERAAL VAN NEDERLANDSCH-INDIË,

Den Raad van *Nederlandsch-Indië* gehoord;*Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, Salut!*
doot te weten:

Dat Hij, krachtens daartoe verkregen machtiging des Konings willende voorzien in de geregelde afdoening der militaire strafzaken in de tweede militaire afdeling op Java;

Lettede op het Koninklijk besluit van 15 November 1862, no. 72 (Ind. Staatsblad 1862, no. 29), zoomede op de artikelen 20, 29, 31 en 33 van het reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië;

Heeft goedgevonden en verstaan:

Te bepalen:

10. in de tweede militaire afdeling op Java worden, behalve te Samarang, ook te Willem I krijgsraden gehouden.

De kommanderende officier van het garnizoen dier plaats is belast met de bijeenroeping en beëindiging der leden van de krijgsraden;

20. de betrekking van auditair-militair bij den krijgsrcad te Willem I wordt opgedragen aan een regterlijken ambtenaar op eene bezoldiging van / 600 (zes honderd gulden) 's maands;

30. bij den krijgsrcad te Willem I worden behandeld alle militaire strafzaken der 2de militaire afdeling op Java, met uitzondering van die, welke voorkomen in het garnizoen der hoofdplaats Samarang.

Deze ordonnantie treedt in werking op den tienden Januari 1860 twee-en-zeventig.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze in het staatsblad van Nederlandsch-Indië geplaatst en, voor zooveel nodig, in de Inlandsche en Chinese talen aangeplakt worden.

Gelast en beveelt voorts, dat alle hooge en lage kollegiën en ambtearen, officieren en justiciëren, ieder voor zooveel hem aangaat, aan de stipte naleving dezer de hand zullen houden, zonder ooglaking of aanzien des persoons.

Gedaan te Batavia, den 30sten December 1871.

P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCAEPEL.

(Staatsblad no. 227.)

Erratum.

In de laatste aflevering van artikel 9 van het ontwerp-kontrakt, vastgesteld bij het besluit van den Gouverneur-Generaal van 26 December 1871, no. 8 (Staatsblad no. 213) en opgenomen in de Javatische, courant, van 27 December jl., no. 103, staat ten gevolge eener mistelling verkeerdelijk "den 15den Oktober" in plaats van "den 15den November."

Civiel Departement.

Verleend:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den eersten commiss bij 's lands kas te Samarang B. C. J. Heijman.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de zoutverkoop-pakhuismeester te Tagal J. F. Willemsen.

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de klerk bij den officier van justitie bij den raad van justitie te Banda (Amboina) J. Leunissen.

Op verzoek, eervol, uit 's lands dienst, de leerling-telegrafist P. W. Pohlman.

Eervol, uit 's lands dienst, met behoud van recht op pensioen, de ambtenaar op non-activiteit A. J. J. Hansen, inatstelijk algemeene pakhuismeester te Samarang.

Eervol, uit 's lands dienst, de gewezen klerk bij den pakhuismeester te Idramajoe G. H. van der Grooten.

Uit 's lands dienst, de gewezen zoutverkoop-pakhuismeester te Tjibegou (Batam) J. H. A. Swensen.

Benoemd:

Voor het jaar 1872.

Tot leden der commissie, ingesteld bij art. 49 der bepalingen op het beheer van 's lands geldmiddelen (Staatsblad 1831, no. 71), A. Rulering en J. B. P. Osten, aftredende leden der commissie.

Tot referendaris bij het departement van financiën, de hoofdkommiss mr. F. van Olden.

Tot omgaaende rechter in de eerste afdeling, mr. J. J. C. Galjman, laatstelijk raadsheer in het hoog-geregtshof van Nederlandsch-Indië, ontslag van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Tot controleur der eerste klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Palembang, de controleur der tweede klasse bij het binnenlandsch bestuur in dat gewest J. H. Deibert.

Tot controleurs der tweede klasse bij de landelijke inkomsten en cultuurs op Java en Madura, de ambtenaren ter beschikking mr. J. Tjil, J. N. Burgerhoudt en W. H. S. van Waning.

Tot controleur der tweede klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Palembang, de controleur der derde klasse bij het binnenlandsch bestuur in dat gewest R. W. Tadema.

Tot controleur der derde klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Palembang, de ambtenaar ter beschikking bij het binnenlandsch bestuur in dat gewest J. Boers.

Tot controleur der derde klasse bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Zuidoost- en Oost-afdeling van Borneo, de ambtenaar ter beschikking bij het binnenlandsch bestuur in dat gewest M. C. Dassenborgh.

Tot ambtenaar ter beschikking bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Palembang, de derde commissie bij het departement van financiën J. W. Palm.

Tot ambtenaar ter beschikking bij het binnenlandsch bestuur in de residentie Zuidoost- en Oost-afd. van Borneo, S. G. In't veld.

Tot opzigter der tweede klasse bij den waterstaat en 's lands burgerlijke openbare werken, de ambtenaar op wachtgeld W. Keijser, laatstelijk die betrekking bekleed hebbende.

Bij de telegrafische dienst in Nederlandsch-Indië

Tot adjunct-ingenieurs, de telegrafisten der eerste klasse P. M. Timmer en M. P. Raket.

Tot telegrafisten der eerste klasse, de telegrafisten der tweede klasse R. F. R. Knaap, A. N. Kolmus, J. J. de Buck, R. B. van Sorsen de Koste, J. Keilman en E. W. Harbord.

Bij de plaatselijke schoolcommissie te Batavia.

Ontslagen:

Op verzoek, eervol, als lid jhr. W. H. F. H. van Raders, onder dankbetuiging voor de door hem als zoodanig bewezen diensten.

Tot lid, mr. U. J. Huber Noodt, griffier bij den raad van justitie aldaar.

Goedgekeurd:

dat door den Directeur van Binnelandisch bestuur gedurende de maand November 1871 bij de landelijke inkomsten en kultures.

Is Geplaatst:

Madioen, de herbenoemde controleur der tweede klasse H. J. Oosting.

Zijn overgeplaatst:

Van Batavia naar Pekalongan, de controleur der eerste klasse G. H. C. van Zijl de Jong.

Van Pekalongan naar Batavi, de controleur der eerste klasse P. J. van Berekel.

Van Bagelen naar de Preanger-Regentschappen, de benoemde controleur der tweede klasse A. M. Rapelius.

Van Pasobroean naar Bezoeke, W. J. G. Vosmaer.

Departement van Oorlog.

Vergund:

Om erra in de maand Maart 1872 gebruik te maken van het hem, bij het besluit van 27 Juli 1871, no. 15, verleend verlof naar Nederland, aan den eersten luitenant der infanterie A. C. W. T. Kortum.

Ontslagen:

Ezrol, uit 's lands dienst, de geschorste klerk bij de militaire administratie P. E. Simons.

Door den Kommandant van het Leger en Chef van het Departement van Oorlog in Nederlandsch-Indië zijn:

Geplaatst:

Infanterie.

- Bij het 3de bataillon, de tweede luitenant H. A. de Wit;
- Bij het 4de bataillon, de tweede luitenant W. Boisservain;
- Bij het 7de bataillon, de tweede luitenant W. H. Smits; allen onlangs uit Nederland angekommen als bestemd voor de dienst hier te lande.
- Bij het 16de bataillon, als adjudant, de eerste luitenant J. G. Jaosen, van het korps.
- Bij het garnizoens-bataillon van Celebes en oederhoorigheden de kapitein jhr. H. Bowier, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Overgeplaatst:

Infanterie.

- Bij het 2de bataillon, de eerste luitenant C. J. Stolp, van het garnizoens-bataillon der Moluksche eilanden.
- Bij het 12de bataillon, de eerste luitenant P. W. H. J. M. Hustinx, van het garnizoens-bataillon der Westers-afdeeling van Borneo.
- Bij het 16de bataillon, de eerste luitenant jhr. J. P. Blois van Treslong, van het garnizoens-bataillon van Palembang.
- Bij het garnizoens-bataillon van Palembang, de tweede luitenant J. B. H. A. van den Bossche, van het 11de bataillon, -- zijnde in verband daarmee zijne overplaatsing bij het garnizoens-bataillon der Westers-afdeeling van Borneo ingetrokken.
- Bij de garnizoens-kompagnie van Bontam, de tweede luitenant R. D. Kellermann, van het 12de bataillon.

(*Javasche Oorlog*, 2 Januari 1872.)

Batavia.

23 December 1871.

Alhier loopt het gerucht dat de heer J. A. Caspersz, resident van Timor, in de uitoefening zijner functien zou geschorst zijn.

De heer mr. P. Mijer had aanvankelijk het voornemen om per Fransche mail te vertrekken en reeds over de keuze der huten doen spreken, maar is, naar wij vernemen, daarvan teruggekomen en zal van hier waarschijnlijk met de Soerabaya naar Singapore vertrekken.

23 December 1871.

Naar wij vernemen, wordt Zijns Exe. de Gouverneur-Generaal heden bij zijn vertrek van Buitenzorg op plechtige wijze uitgeleide gedaan, terwijl op verschillende gedeelten van den weg, naar deze plaats af te leggen, oercoogen zijn opgericht en de inlandsche muziek zich zal doen hooren. Aan de grens van Batavia zal Zijns Exe. worden opgewacht en ontvangen door den resident, den assistent-resident dezer plaats en een escadron cavallerie, dat als eerwacht het rijtuig van den landvoogd zal escorteeren. Aan het hôtal op Rijswijk hadden zich de Raden van Indië en andere hooge autoriteiten verzameld om Z. E. welkom te heeten.

De *Jav. Cour.* bevat een besluit, waarbij de bij ordonnancie van 18 Nov. II. vastgestelde voorwaarden, waarop het recht tot den verkoop van opium in het klein voor de residentien Samarang, Soerakarta, Djokdjokarta, Kadoe, Bagelen en Banjoemas wordt verpacht, gewijzigd worden en eens op een door den directeur van finantien nader te bepalen dag herverpachting wordt voorgeschreven.

De regering schijnt de noodzakelijkheid te hebben ingezien om, wil zij ook eens herverpachting niet aan mislukking blootstellen, de bij de vorige ordonnancie genoemde hoeveelheden ruwe opium (tiban) voor de bovengenoemde residentien op een lager eijfer terug te brengen.

De *Jav. Cour.* bevat eens nadere opgave van den uitslag van in 1871 gehouden uitbestedingen van uitvoering of levering van materialen, ten behoeve van twee militaire werken. Beide uitbestedingen *mislukten*.

Op bekomen last, wordt door den Algemeenen Sekretaris ter kennis van belanghebbenden gebracht dat de Turksche Regeering -- ter tegemoetkoming in de kosten der Sanitaire dienst in de Roode-Zee -- in het laatst der maand September jl. de onverwilde invoering heeft bevolen van een hoofdgeld van 10 (tien) piasters, te heffen van alle bedevaartgangers naar Mekka en omliggende heilige plaatsen.

De wijze van heffing dezer belasting is door de Turksche Regeering in dier voege geregeld, dat dit hoofdgeld van de gezagvoerders der schepen, aan boord waarvan zich zoodanige bedevaartgangers en reizigers bevinden, geind zal worden en dese gezagvoerders voor de behoorlijke voldoening daarvan aansprakelijk worden gesteld, zoodat ieder kapitein alvorens een bedevaartganger aan boord te nemen, zich door hem de bedoelde 10 piasters zal moeten doen uitbetaalen.

Heden morgen werd op het executieplein tegenover de gevangenis te Weltevreden de straf des doods door middel van een kogel aan den inlandschen soldaat Ngalliman voltrokken. De geëxecuteerde had zich aan feitelijke insubordinatie schuldig gemaakt door den sergeant-majoor zijner kompagnie een hevigen slag op het hoofd toe te brengen met de bedoeling dezen, volgens zijns eigene bekentenis, te doden.

26 December 1871

Naar men vernemt, zijn alle regelingen ter uitvoering van de nieuwe wetgeving op de gouvernements-suikerfabrieken tot stand gebracht, zoodat de contracten met de fabriekanten gesloten kunnen worden.

Heden stond alhier de voormalige postoommie te Poerwakarta Klerkx voor den Raad van Justitie terecht, beschuldigd van verduistering van gelden en het achterhouden van schrifturen, hem in zijne betrekking toevertrouwd, alsmede van valscheid in authentieke geschriften. Onderzochte getuigen zijn in deze zaak gedagvaard. Als verdigter trad op mr. de Vos van Steenwijk.

Wij constateeren dat de *Samarangsche Ct.* erkent niet te kunnen aantoonen, dat wij beweesd zouden hebben: verkoop van koffie en suiker in Indië en vervoer daarvan naar Perzie, Australië, enz. zal dezelfde hoeveelheid op de markt in Nederland doen verschijnen als bij behoud van het consignatiesstelsel.

De *Sas. Ct.* houdt evenwel vol, dat als men ons no. van 31 Oct. leest, eene absurde, maar onvermijdelijke gevolgtrekking, "afgeleid uit hetgeen wij schreven, doct komen tot de conclusie, die het ons in den mond legt. Wij hebben op gelijke wijze in onze jeugd reeds hooren betoogen, dat een kat twee staarten heeft.

Wij hebben geen lust om langer over deze kwestie te twisten, waarover wij het geheel eens zijn, maar brengen onzen collega dit in herinnering, dat men in vroeger tijd nammam iemand, die drie regels had geschreven, te doen hangen; het is even gemakkelijk absurde" gevolgtrekkingen te maken en die als de bedoeling van een ander voor te stellen. Dan komt men tot een *querelle d'Allemands*.

27 December 1871.

Heden echtend heeft Zijne Exe. de legerkommandant de twee kompagnien (1ste en 3de) van het 9de bataillon infanterie in oogenschouw genomen. Beide kompagnien zijn, gelijk wij reeds vroeger mededeelden, aangewezen op om morgen naar Riouw te worden overgevoerd ten einde van daar naar Samatra's Oostkust op te rukken.

Het *Tydschrift van het Indische Landbouw-Genootschap*, No. 11 en 12 bevat de navolgende stukken:

Wrijving van denkbeelden geeft licht. De Agrarische Wet. Door A. J. van der Voort; Middelen om het totaal verbranden der tabaksdroogloodsen te voorkomen en daardoor brandschade te verminderen. Door C. A. M. van Vliet; Overzicht van den Indischen Landbouw voor het jaar 1869. Door v. L.; Zuivelbereiding. Door E.; Chloor-kalk als middel tegen de rupsen. Door P.; Het conserveren van zaden. Door Z.; Het Ind. Landbouw-Congres. Door de Red.; Tuinbouw. Door John

28 December 1871.

De heer Officier van Justitie te Samarang heeft de Indische pers dezer dagen een weinig doorgehaald, haar meerwaardigheid aanbevolen en de Deutsche pers als een voorbeeld voorgehouden.

Wij zullen gaarne de goede eigenschappen van de Deutsche pers erkennen.

Maar kent de heer Officier van Justitie de Deutsche pers? Wij betwijfelen dat, ondanks het door hem gesprokene. Wie de artikelen en brieven in de best geredigeerde Deutsche bladen, vooral in de *Kölnische Zeitung*, gelezen heeft, waken achtereen gepubliceerd toen er sprake was van den afstand van het groothertogdom Luxemburg aan Frankrijk, zal zich toch herinneren op welk eene wijze de leden van ons vorstelijk huis, ook in hun privaat leven, daarin besproken werden. Daaruit kon men wel leeren hoe men niet moet schrijven over een regeerend vorst, maar niet dat de Deutsche pers steeds zaken van personen afscheidt.

Heden is nog bij het Comité voor den hongersnood in Perzie ingekomen:

bij de heeren Da. Ader:	van P. R. A.	f 10.
	" H.	" 5.
Thomas:	van N. N.	" 20.
	" een kind.	" 1.
Kleijn:	" Civitas	" 10.

Op kerstdag werd door het Comité naar Ispahan getelegrafeerd, dat men een wissel van f 4000 kon trekken, waarop door den Britschen agent eene dankbetuiging is terug-

gezonden. Reeds nu dus profiteeren de lijdenden van het hier bijgebrachte.

Ook in de bovenbuurten zal het Comité zijne collecte komen doen en de uitkomst zal, hopen wij, even bevredigend zijn als in de stad.

Van Civitas werd ook nog f 10.—ontvangen voor de wederopbouw van het gesticht van den H. Vincentius.

Heden morgen is de expeditionaire macht naar Sumatra's Oostkust met het stoomschip *G. G. Mijer* van hier vertrokken.

Naar wij van goederhand vernemen, is de heer P. van der Crab, voormalig resident van Amboina, benoemd tot resident van Menado.

De *Jav. Cour.* bevat een besluit, wijzigende de bij de ordonnantie van 18 Nov. H. (staatsbl. no. 180) vastgestelde voorwaarden, waarop het recht tot den verkoop van opium in het klein in de residentien *Madjoera* en *Reubang* wordt verpacht.

In de *Jav. Cour.* komt voor de ordonnantie, waarbij worden vastgesteld de voorschriften regerende de overeenkomsten tusschen het gouvernement en de eigenaars van suikerfabrieken.

Bij de *Jav. Cour.* is gevoegd:

a. Een staat, aanwijzende den invoer der voornaamste katoenen- en wollen manufacturen, vervaardigd in landen, bewesten de *Kaap de Goede Hoop*, te Batavia, Samarang en Soerabaia in de maand November 1871.

b. Een staat, aantoonende residentie's gewijze de gezaamde, reeds ontvangene en vermoedelijk nog te ontvangen Gouvernements producten uit de oogsten van 1870 en 1871 — de hoeveelheden producten, welke, ingevolgd de bestaande contracten, ter beschikking van de fabricanten zijn verbleven en vermoedelijk zullen verblijven, zoodmede den stand van het gewas, met betrekking tot den oogst.

Gepraaid door het Ned. Schip *Cornelis Wernard Eduard*, Kaptn. K. J. Swart:

Op den 15 October, het Noordduitsche Schip *Mozart*, komende van Bassin, op 48° 45' N. Br. 9° 38' L. W.

Den 7 November, het engelsche schip *Sonsensie*, komende van Bahia, bestemd naar Falmouth, op 5° 38' Z. Br. 29° 16' L. W.

Den 14 November, het Engelsche Schip *Adelaide Mary*, komende van Pisco, bestemd naar Liverpool, 75 dagen reis, op 23° 59' Z. Br. 27° 39' L. W.

29 December 1871.

Heden heeft de Raad van Justitie uitspraak gedaan in vijf onteigeningsprocessen wegens den aanleg van den spoorweg Batavia-Buitenzorg. Deze percelen, in de afdeling Meester-Cornelis gelegen, behoorden aan verschillende eigenaren, die in de kosten zijn veroordeeld. Men weet, dat dit alleen dan geschiedt, wanneer de cischer een voldoende bod heeft gedaan en de rechter de toe te wijzen schadeloosstelling daar beneden bepaalt.

Ook is rapport uitgebracht door de tweede commissie van deskundigen, in het proces ter zake van het land *Meuleng* benoemd, daar de R. v. J. het eerste rapport niet voldoende gemotiveerd achtte. De taxatie van deskundigen is thans beneden die van de eerstbenoemde commissie.

Heden is alhier het stoomschip *Prins Hendrik*, van de Maatschappij "Nederland", aangekomen. Den 19 November jl. van Nieuwe Diep uitgezeld, is de reis derhalve binnen 40 dagen volbracht.

Naar men verneemt, heeft de Algemeene Rekenkamer het voorstel aan de regering gedaan het personeel met twee hoofdcommissien te vermeerdereu, en daarentegen met drie eerste commissien te verminderen.

Heden heeft in de Handelsvereniging alhier plaats gehad de veiling van 15,000 pikols Gouvernements-koffie en van 75,000 pikols Gouvernements-suiker, als:

Suiker.

19000 pikols	Cheribon gemidd.	f	15,66 ⁵ / ₄ .
15000 "	Paseroesn "	"	15,57.
40000 "	Soerabaija "	"	15,79 ¹ / ₁₆ .
10000 "	Probolinga "	"	15,80 ¹ / ₂ .

75000 pikols	gemiddeld	f	15,73 ⁷ / ₁₁
22500 pikols	No. 20	f	15,41 ⁴ / ₉ .
31500 "	" 19	"	15,52 ¹ / ₂ .
7000 "	" 18	"	15,79 ⁹ / ₁₄ .
3000 "	" 17	"	16,03 ¹ / ₅ .
1000 "	" 16	"	16,55.
4500 "	" 15	"	16,73 ¹ / ₂ .
3500 "	" 14	"	17,05 ⁵ / ₇ .
500 "	" 13	"	16,95.
1500 "	" 12	"	17,10.

Koffie.

200 pikols	Preanger-Regents.	gemidd.	f	44,75.
4800 "	Cheribon . . .	"	"	40,67 ²¹ / ₂₄ .
10000 "	Paseroean. . .	"	"	39,47 ¹ / ₅ .
Totaal 15000 pikols		"	f	39,92 ⁸ / ₁₅ .

30 December 1871.

Men deelt ons mede, dat het stoomschip *Prins Hendrik*, zooals men weet op Zondag 19 November jl. uit Nieuwediep vertrokken, Vrijdag 24 November de Straat van Gibraltar, Dingsdag 28 November de Straat van Messina passeerde en op Zondag 2 dezzer te Port Said aankwam. Op Woensdag 6 dezzer kwam het schip te Suez aan, passeerde den 13den Bab-el-Mandeb en is den 40sten dag na het vertrek alhier binnengestoomd. De reis is dus zeer gelukkig geweest en de snelheid laat niets te wenschen over.

Ondanks het groote aantal passagiers heerschte onder hen de beste harmonie en was de reis zeer aangenaam. De gezagvoerder, kapitein Hendriks, die vroeger ook op den *Lavant* voer, is een hupsch man en deed wat hij vermocht om het den passagiers aangenaam te maken.

Toch valt ook weder veel op dit vaartuig te verbeteren. Was de voeding goed en voldoende, men heeft ook van de ruimte op dit schip getracht zooveel partij te trekken, dat het overvuld werd. De bediening en bij gevolg orde en netheid eischen verbetering. Zelfs den gezagvoerder kon dit niet ontgaan. Het schijnt uiterst moeilijk een goed bedienend personeel voor zulke schepen in ons land te vinden, terwijl men een *agent de comptabilité* van eene Belgische stoombootonderneming de administratie heeft opgedragen.

Met het oog op de ervaring, die men meer en meer zal opdoen, en bij den wensch van het bestuur der Maatschappij in Nederland en in Indie om deze pakketvaart aan alle eischen te doen beantwoorden, vertrouwen wij dat de noodige verbeteringen niet zullen uitblijven.

Het disconto van handelspapier bij het Hoofdbureau en de agentschappen op Java is op heden met $\frac{1}{2}$ pCt. verhoogd, waardoor de standaard is geworden $5\frac{1}{2}$ pCt.

In de *Jav. Cour.* komen voor onderscheidene ordonnancien, waarbij wordt geopead boven het cijfer der begroeting van N. I., voor het dienstjaar 1870,

- een crediet van f 351,258 tot aanvulling van eenige afdelingen, behoorende tot het departement van Justitie;
- een crediet van f 432,382 tot aanvulling van afdelingen, behoorende tot het departement van Financien;
- een crediet van f 368,471 tot aanvulling van verschillende afdelingen, behoorende tot het departement van Binnenlandsch bestuur.

Bij ordonnancien, voorkomende in de *Jav. Cour.*, is bepaald: 1o. dat met primo Januari 1872 op de hoofdplaats van Pekalongan een afzonderlijk vendu-departement zal worden opgericht; 2o. dat te Poerwakarta (res. Krawang) de functien van notaris opgedragen worden aan den sekretaris van dat gewest.

Voor de noodlijdende Christenen in Perzië ontvingen de Heeren

Van Hulstijn,	van Ds. K.	f	5
Claessen,	van den heer Kleine . . .	"	10
Thomas,	van J. A.	"	100
Adèr,	van J. te Soerabaija . . .	"	10
van Delden,	van den Heer Mr. d'Abo . .	"	200
	van N. N. te Djoejo . . .	"	19.

2 Januari 1872.

Zaterdag morgen ten 8 $\frac{1}{2}$ ure kwam Z. M. stoomschip *Soerabaya*, kommandant jhr. de Stuers, ter reede, aan boord hebbende Z. Exc. den Gouverneur-Generaal en familie, waarbij het voorgeschreven saluut van 21 schoten werd gelost, de schepen ter roe gevlagd waren en de manschappen in het want paradeerden. Kort daarna begaf zich de commissie, bij art. 3 van het programma van ontvangst aangevozen, aan boord, ten einde Z. Exc. te begroeten.

Gister morgen had de ontschepping en de ontvangst aan den Boom, insgelijks op de voorgeschreven wijze plaats, waarna de stoet zich naar het h6tel op Rijswijk in beweging stelde. Inmiddels hadden zich daar de civiele en militaire autoriteiten, de consuls, enz. verzameld.

Bij de aankomst van den nieuw benoemden Gouverneur-Generaal, die op de bepaalde wijze ontvangen werd, sprak Z. Exc. de heer Mijer heen toe en wenschte hem nogmaals geluk met zijne aankomst. Hij zeide dat hij, hem het bestuur overgeevende, van meening was dat een man, die onder 's Konings oog reeds verschillende belangrijke betrekkingen had bekleed, met gerustheid het bestuur over deze gewesten, die hem niet vreemd waren, kon aanvaarden, hoe moeilijk die taak wezen moge. In de nieuwere geschiedenis van Nederland was toch geen voorbeeld aan te wijzen, dat de benoeming van een staatsman tot zoo hooge betrekking, met meer algemeene sympathie was ontvangen. Hij koesterde den wensch dat het bestuur van den heer Loudon tot welzijn van deze schoone gewesten zou strekken, gesteund door hooger zegen en de medewerking van het opperbestuur, alsmede van allen in Nederlandsch-Indie.

De heer mr. J. Loudon antwoordde met eene betuiging van dank. Hij gevoelde al de verantwoordelijkheid, die op hem rustte, die door den Koning geroepen werd om deze schoone gewesten te besturen. Zijn streven zou zijn de achtig, eer nog dan de genegenheid van allen, maar zoo mogelijk beide te verwerven bij de vervulling van zijne zware taak. Voor zoover dat in zijn vermogen was, zou hij trach-

ten te arbeiden aan de bevordering van de welvaart van Indie en daardoor ook van Nederland.

Daarna werden de verschillende autoriteiten aan Z. Exc. voorgesteld.

Op het middaguur had vervolgens op het paleis te Weltevreden de overgave van het bestuur in eene zitting van den Raad van Indie plaats. De heer mr. P. Mijer heeft daarbij in eene uitgebreide redevoering een overzicht van zijn bestuur gegeven.

De audientie, die tegen half een ure aan het paleis was aangekondigd, maar eerst ten twee ure plaats had, was talrijk bezocht.

Heden morgen om 7 uur verliet de afgetreden gouv.-gen. P. Mijer met familie deze gewesten. Hij werd tot aan den Grooten Boom uitgeleide gedaan door Z. Exc. den gouv. gener. Loudon en diens echtgenoot. Op de plaats der inscheeping hadden zich een aantal ambtenaren, autoriteiten en eenige belangstellende vrienden verzameld om hun laatste groet aan de vertrekkenden te brengen. Eenige dames en heeren vergezelden de familie Mijer tot aan boord van Zr. Ms. stoomschip *Soerabaja*, dat de repatrieerenden naar Singapore overbrengt, van waar verder de reis per mail naar Europa wordt voortgezet.

Een buitengewoon nummer van de *Jav. Cour.*, gisteren uitgegeven, kondigt het konink. besluit af, waarbij de heer Mr. James Loudon benoemd wordt tot Gouverneur-Generaal van N. I. en bevat de volgende

PROKLAMATIE.

Nademaal het Zr. Ms. den Koning behagd heeft te benoemen tot Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie den heer Mr. J. Loudon, blijkens het onder dagteekening van 4 September 1871 onder nummer 118 in het Staatsblad van Nederlandsch-Indie, afgekondigd Koninklijk besluit van 4 Mei 1871 no. 12;

En aangezien door den heer Mr. J. Loudon voornocind in de vergadering van den Raad van Nederlandsch-Indie van heden zijn overgelegd de tot die benoeming betrekkelijke opene brieven des Konings, waarvan hierboven afkondiging is gedaan, zóomede het bewijs, dat door Hem op den 28sten September 1871 in handen des Konings is afgelegd de eed, vastgesteld bij art. 5 der Wet van 2 September 1854 (Indisch staatsblad van 1855 no. 2);

Zoo is het bestuur over Nederlandsch-Indie door mij heden nedergelegd in handen van den heer Mr. J. Loudon, die mitsdien van stonde af aan getreden is in de uitoefening der waardigheid van Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie en Opperbevelhebber van Zr. Ms. land- en zee-macht beoosten de Kaap de Goede Hoop.

En wordt daarvan bij deze openlijke aankondiging gedaan, om te strekken tot bericht van alle departementen, autoriteiten, kollegiën, civiele en militaire ambtenaren en ingezetenen zonder onderscheid.

En opdat niemand hiervan onwetendheid voorwende, zal deze alom in Nederlandsch-Indie in de Nederlandsche, Indische en Chinese talen op de gebruikelijke wijze worden openbaar gemaakt en aangeplakt.

Gegeven te Batavia, den 1sten Januari 1872.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie,
P. MIJER.

De Algemeene Sekretaris,
VAN HARENCARSPEL.

(Staatsblad no. 1.)

Onderwijzers-Vereeniging. „Onderling Hulphetoon“ ultimo December 1871, Batig Saldo f 21018,34.

Onder het afschrijven dezes vernemen wij dat Zaterdag ochtend de troepen, die Donderdag den 28sten naar Riouw vertrokken zijn, aldaar in den besten welstand waren aangekomen.

3 Januari 1872.

Wij waren van meening, dat de *Javasche Courant* een regeerings-orgaan is, niet bestemd om de individueele gevoelens van een redacteur te verkondigen.

Intusschen is het volgende oordeel, in het nummer van gister over den vorigen Gouverneur-Generaal uitgebracht, daarin te lezen:

„De heilwenschen van alle aanwezigen vergeselden den afgetreden landvoogd, die gedurende eene lange reeks van jaren, onder vaak moeilijke omstandigheden, steeds onverdeeld zijne beste krachten heeft gewijd aan de bevordering van het welzijn dezer gewesten.”

Bij het in den regel zoo weinig betoekenende van het officieele blad, als men de besluiten en benoemingen uitzondert, neemt men met verwondering kennis van dergelijke ontboezeming in een regeeringsblad.

De *Locomotief* van 27 December jl. komt terug op een paar regels, die dezer dagen in de *Javabode* te lezen waren, waarin gezegd werd dat aan de beide Bataviasche Handelsbladen eene redevoering ter publicatie was aangeboden, den 8 November jl. te Amsterdam door den heer Opperdoos Alewijn, uit Hoorn, in de vergadering der deelhebbers van de N. H. M. uitgesproken.

De wijze, waarop die mededeeling geschiedde, deed ons, even als de *Locomotief*, zeggen: „Aardig is anders.” Wij hebben toch te vergeefs naar het Attisch zout in de regels gezocht en het niet der moeite waard geacht daarop verder acht te slaan.

Onze Samarangsche confrater is overigens niet geheel juist ingelicht.

De gemachtigde van den heer O. A. alhier heeft ons de bedoelde verhandeling niet ter plaatsing aangeboden en wij behoeften dus niets te weigeren. Onze indruk is geweest, dat de *Javabode* de geheele kwasi-aardigheid verzonnen had, waaraan men kop noch staart kon vinden, maar die overigens op nieuw het bewijs levert van de wijze, waarop de heer Buska. Huet zijne taak opvat om alleen voor een „beschaafd” publiek te schrijven, de Indische maatschappij te „ontwavelen” en de roeping van de pers in Indie te veredelen, waartoe de heer Hasselman hem had uitverkoren.

Gister-middag ontvingen wij, door de welwillendheid van den heer S. van Hulstijn, mededeeling van den telegram van den gezagvoerder van het stoomschip *G. G. Mijer*, betreffende de aankomst der expeditie naar Sumatra's Oostkust te Riouw.

De reis is uiterst voorspoedig geweest, want in deze mousson is de stroom sterk tegen in Straat Banka en moet daartegen opgewerkt worden. Het stoomschip heeft nogtans een afstand van circa 500 Engelse mijlen in 49 uren tijds afgelegd, hoewel het naar Singapore zou gaan om daar in het dok schoongemaakt te worden.

De *Javasche Courant* van gister bevat nog eene ordonnantie van den Gouverneur-Generaal, waarbij de landrente, volgens het beginsel van individueelen aanslag op het land *Bloeboer* met 1 Januari 1872 wordt ingevoerd, ter vervanging van alle lasten, verschuldigd krachtens de publicatie van 28 Februari 1836 (Staatsblad no. 19) de heerediensten alleen uitgezonderd.

Voor de noodlijdende Christenen in Perzië werd ontvangen:

bij den Heer Gasper van den Heer M. J.	f 25.
" " " Thomas " " " A. L. Tietz "	" 25.
" " " Adër van M. T.	" 5.

Ten behoeve van het Djati-Gesticht zijn gedurende de maand December ontvangen de volgende bijdragen:

Van Cheribon	f 164.
" Sumatra's Westkust	" 132.95.
" Solo	" 180.
" Bagelen	" 100.
" Menado	" 53.50.
" Banjermasin	" 166.62.
" het Muziekgezelschap Orpheus te Willem I.	" 194.50.
" Dr. Ruleman Voget, diverse Collecten	" 211.54.
" N. N.	" 100.
" N. N.	" 10.35.
" den heer Neijndorff te Toeban	" 10.
" " " v. d. Straaten te Pekalongan	" 2.50.

Voor het kerstfeest van de heeren A. J. W. van Delden, A. van Hulstijn en Ploos van Amstel

van Amstel f 150.

Te zamen f 1475.96.

De Notulen van de Algemeene en Bestuursvergaderingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, deel IX 1871, nos. 2 en 3 zijn verschenen, bevattende de notulen der bestuursvergaderingen van 25 April, 27 Juni en 1 Augustus jl.

Daaruit blijkt o. a., dat de Directie bij rekwes van 1 Mei jl. aan Z. M. den Koning het opperbescermheerschap van het Genootschap aangeboden heeft, welk verzoek door de regering naar Nederland is doorgezonden.

Tot erelid is benoemd het gewoon lid de heer J. G. E. Riedel en tot corresponderende leden de heeren Max Muller, professor te Oxford, en dr. A. Petermann te Gotha.

Verder vindt men daarin een nader Verslag der werkzaamheden op het Dieng-plateau en opgaven van de geschenken van de heeren mr. van der Chijs en Gramberg, in de residentie Timor verzameld, alsmede van de doubletten, in het Ethnologisch Museum aanwezig.

Ook is verschenen de 3e aflevering van deel I der 7e serie (deel XX) van het Tijdschrift voor Indische Taal-, land- en volkenkunde, door het genootschap uitgegeven wordende. De volgende bijdragen komen daarin voor:

Nieuwe bijdragen tot de kennis van de Mohammedaansche tijdrekening in den indischen archipel, door A. B. Cohen Staart; Het Sanskrit op eenen steen, afkomstig uit Prambanan, door H. Kern; Snippers, door K. F. Holle, (vervolg van deel XX, afl. 2 blz. 165); en Geschiedenis van het vorstenhuis van Madoera, uit het Javaansch vertaald, door Dr. W. Palmer van den Broek.

4 Januari 1872.

Naar men verneemt, heeft de kolonel Rappard, die adjudant van den afgetreden Gouverneur-Generaal geweest is, zijn pensioen verzocht.

Voor de Perzische Christenen werd ontvangen bij den heer Gasper van:

G. J. W.	f 1.
D. E. H.	" 1.
S.	" 5.
G.	" 5.

Er is nog van vroegere bijdragen in kas f 4900.

Gedurende de maand Oktober jl. is op de bezittingen buiten Java en Madara ontvangen:

aan invoerrecht	f 35,530.38
" uitvoerrecht	" 37,410.18
" pakhuishuur	" 2,369.73
" konsumtierecht op tabak	" 1,645.60

te zamen f 79,955 88

Hiervan is terugbetaald:

aan invoerrecht	f 9,60
" uitvoerrecht	" 259,06

te zamen f 268,66

zoodat de werkelijke ontvangst heeft bedragen f 79,687.22 hetgeen met de ontvangst der 9 vorige maanden groot f 681,732.27

te zamen uitmaakt f 761,419.49

Dit totaal bedraagt:

f 124,573.96 meer dan in de eerste 10 maanden van 1869, en
" 135,832.34 meer " " " " " " " 1870.

Aangekomen en Vertrokken Personen.

Van Singapore, met het stooms. *Capitole*, gez. Mannarino, de heeren Boutmij en echtg., Albarda, Nering, Bogel en echtg., fam. en gouvernante, Prije, echtg. en 2 kinderen, Motman, Saermond en echtg., van der Worff, Kolf, van Voorst tot Voorst, Mellor, Lorrain, Blaikiston, van Ameijden van Duijn.

Van Singapore, met het stooms. *Saerabaja*, gez. de Staers, Z. E. de Gouv. Gener. Loudon en fam., Majoor de Rochemont, kapt. art. Kuytenbrouwer, en verder gevolg.

Naar Singapore, met het stooms. *Saerabaja*, gez. de Staers, de heer P. Mijer en familie.

Van Nederland, met het Ned. schip *Vice Admiraal May*, gez. Annokke, de heeren Winters, Echtg. en 3 Kinderen, Schlimer, Prevocst, Mevr. Westerman en Kind, Mevr. Marchall, 3 Kinderen van den heer Joosten.

Van Nederland, met het Ned. schip 's *Gravenhage*, gez. Alberts, kapt. Bowier, Echtg., Luits. Smits en Boissevain, de heeren Gaajmans, Echtg. en 2 Kinderen, Kous, Mispelblom Beijer, Coenen en Echtg., jufvr. Turner en 125 Militairen.

Van Singapore, Riouw en Muntok, met het stooms. *Koningin Sophia*, de heer Coenraad en fam., Mej. Coenraad, en bannelingen.

Van Nederland, met het Ned. schip *Cornelis Wernard Eduard*, gez. Swart, de heeren de Wit, echtg. en 5 kinderen, Hagen, echtg. en 2 kinderen, Vermeulen en echtg., de Wit, Cats Baron de Raadt, de Vries, Leroux, Swart, Folmer, Dekker, Jacometti, Greveling en Boachi, mevr. Scheltema, jufvr. de la Couture, Stort, Sloot, Harmstra, Leroux, en Goris.

Van Nieuwe Diep, met het Ned. stooms. *Prins Hendrik*, gez. Hendriks, Majoor Diepenbroek, echtg. dochter, 4 kinderen en baboe, de heeren Riesz met, 3 dames en 1 heer, Jager echtg. 1 kind, gouvernante en baboe, Tack, James, echtg. 3 kinderen, Damme, van Freiburg, echtg. en 5 kinderen, en baboe, van Geen, Everard, echtg. kind en baboe, Stok, Bentheim Reddingius, Halewijn en echtg., Lange, Cornelissen, von Baltzingslowen, Hoogvelt, Dijon Barends, Huijser en echtg., Baud, Harting en echtg., Smets, Peelen, Collards, van Roosen, Verstoeg, Termijtelen, van Swieten, Gans, Piao, du Croo, Junius, Krajenhoff, Rud, Eck, Phitzinger, v. d. Poel, Wichers, Oosterzee, Pleckman, Croes, Tombrinck, echtg. en 2 kinderen, Vredenburg, Klaas, van Kappen, echtg. 2 kinderen, en bediende, Mijer-Sijbouts, Ritsema, van Ameijden van Duin, van Swieten,

Ketjen, van der Made en Copper, Mevr. van Beest Holle en 4 dochters, Bruining, Freijtag, echtg. en kind, Grashuis, Ott, van Bell, en Bakx, Mevr. de Rochemont, met 5 kinderen en baboe, Mevr. Enthoven-Polak, Juffer. Willink Ketjen, Meester en Halewijn, Pino, Wijnnobel en jongentje, Mevr. van Swieten, Mevr. van Drielen de Munnick en kindje; 3 officieren, 6 ond. officieren en 125 militairen.

Naar **Muntok, Riouw en Singapore**, met het stooms. *G. G. Meyer*, de heeren Tay, von Laer en bediende, de *Vrede*, *Peric*, *Demmenie*, *Verbeek*, *Thieme*, *Hamel*, de *Wijds*, *Sanger*, *Schneider*, *Riesz*, *Jaeger*, jhr. van der *Wijk*, *Behrens*, mevr. *Halkema* en 3 kinderen, *Gilbert*, en *Z. M. troepen*.

Naar **Singapore**, met het stooms. *Capitole*, gez. *Mannarino*, de heeren *Schmilau*, en echtg., *Kleeberg*, *Lewis*, *Dr-Gratama*, *Calkoen*, *Lalienstein* en *Rubin*.

Trouw-, geboorte- en Doodberichten.

Gehuwd:

- Nov. 28 W. F. Köhler met M. H. F. Neijendorff, Ngladjoe.
 " 30 J. M. Pynaacker Hordijk met F. C. Wiesman, Djoejdjokarta.
 " — J. A. de Visch Eijbergen met J. F. T. Eijzen-
 dooren, Batavia.
 " — E. E. Poulton met de moeder zijner kinderen,
 Djoeja.
 Dec. 1 P. Suermondt met M. A. Descelles, Bodja.
 " 6 D. W. Mouthaan met J. M. C. Kwinten, Granië,
 Ambarawa.
 " 7 L. Löwenstam met M. S. van Noorden, Soerabaja.
 " 8 W. J. van Hoogenhuijzen met L. C. E. Wermuth,
 Samarang.
 " — H. S. van der Linde met J. Nollen, Solo.
 " 13 C. G. van Shedrecht met W. P. Scholte, Modjo-
 kertoe.
 " 17 W. A. Berghuis van Woortman met J. J. Pierard,
 Padang.
 " 18 K. A. Groenewald met L. M. Elliott, Batavia.
 " — G. B. F. Still met E. M. A. Minnigerode, Batavia.
 " 20 E. Asbeck Brusse met W. van Grootveldt, Batavia.
 " 21 E. Westerkamp met S. Eilbracht, Meester-Cornelis.
 " 22 E. H. Bletterman met L. Schönberg Mülter,
 Cheribon.
 " 23 S. S. Petrus met M. Gasper, Batavia.
 " — J. van Leeuwen met M. Linard, Soerabaja.
 " — H. C. Soeters met D. W. de Munnick, Batavia.
 " — Chs. Knoud met C. C. Akkenaar, Batavia.
 " 24 25jarige Echtsvereeniging van J. J. Overdijk met
 J. F. Kulmus, Batavia.
 " 26 25jarige Echtsvereeniging van J. A. Hoofdsteeder
 met G. F. S. van den Boogaart, Batavia.
 " 27 H. Meyll met H. M. Fahri, Batavia.
 " 28 H. F. O. van Cattenburch met L. A. J. Faenotti,
 Soerabaja.
 " 30 L. Jacobs met D. S. Scheel, Batavia.
 " — C. H. N. van Kuyk met C. M. C. Verlegh,
 Buitenzorg.
 Jan. 3 L. L. André met M. C. L. Radijs, Batavia.

Bevallen:

- Nov. 22 C. M. van Leeuwen, Dickelman [D], Bandjermasin.
 " 23 P. Aussems, Grauw [D], Fort de Kock.
 " 24 Zuiderhoek Kern [D], Tjilatjap.
 " 28 J. T. Alexander [Z], Padang.
 " 30 A. E. N. Ingenluiff, van Bronckhorst [Z], Soe-
 rabaja.
 " — Gotfeling Vinnis, Westerveld [D], Soerabaja.

- Dec. 2 G. W. Varkevisser, Vaillant [Z], Magelang.
 " 3 M. L. S. C. Dhomen Bonsard [Z], Samarang.
 " — J. C. van der Lande, van der Schaft [D], Sama-
 rang.
 " — A. D. Poel, Wittenrood [D], Fort de Kock.
 " — W. Cretier, Peltzer [D], Padang.
 " 4 K. J. Timmerman [D], Samarang.
 " 5 M. E. Koopman, Polack [Z], Soerabaja.
 " — J. W. A. de Bruine, Canter Visscher [Z], Padang.
 " 6 C. Wassinek, van Schmidt [D], Batavia.
 " 7 M. E. Spanjaard, Trouerbach [Z], Tjilatjap.
 " 9 J. W. Smit, de Brussel Assé, [Z], Samarang.
 " — Anna Wilhelmina Highton, Pasoeroean.
 " 11 Nolthenius, Kroesen [D], Batavia.
 " 12 W. H. de Groot, Hoeksema [Z], Batavia.
 " — J. W. ten Boom, de Cook [D], Padang.
 " 13 J. B. Begemann, Prins [D], Batavia.
 " — K. M. C. C. Kloos, Kobold [Z], Batavia.
 " — J. Kraak, Wajfoort [D], Soerabaja.
 " 14 M. J. Kuiper [D], Soerabaja.
 " 15 C. G. Ouwering, Hagenstein [Z], Soerabaja.
 " 17 C. M. de Bloeme, de Bordes [Z], Batavia.
 " — H. Preijer, van Bronckhourst [D], Samarang.
 " — D. van der Hart, Reck [D], Pasoeroean.
 " 18 A. Boers, du Cloux [Z], Batavia.
 " — A. P. Beckker, [D], Batavia.
 " — W. C. van Zijl de Jong, Dessauvagic, [Z], Pa-
 malang, [Tagal].
 " 19 M. T. Barnaby Lautier, Hoedt [D], Batavia.
 " 20 Ida J. Plate, Arntzenius [Z], Batavia.
 " 22 D. J. A. Kessler, Koenen [D], Soerabaja.
 " — K. T. de Jong, de Jong [Z], Wonosobo.
 " 23 van Lith, Weijergang [D], Soerabaja.
 " 25 L. C. M. Rijsen, van den Bosch [D], Batavia.
 " — V. L. C. den Berger, Desperoux [D], Batavia.
 " 28 E. van Erp, van Swieten [Z], Batavia.
 " 29 F. M. Nickerson [D], Batavia.
 " — J. M. J. Dekker, Mijer [Z], Batavia.
 " — M. C. de la Rambelje, Merghart [Z], Batavia.

Overleden:

- Nov. 15 P. E. Derks [28 j], Ternate.
 " — L. C. J. de Neve, Loder, Soerabaja.
 " 19 S. M. van Berg, Jellesma, Banda.
 " 24 J. W. Arkenbout Schokker, Simpang.
 " 26 G. Daniel [25 j en 10 m], Bandjermassin.
 " 30 J. Hageman Jcz. [54 j], Pasoeroean.
 Dec. 1 B. Frederik [4 j en 9 m], Batavia.
 " 4 T. W. Godin [57 j], Besoekie.
 " — Kindjes van H. Koster, Samarang.
 " 7 J. E. D. Bückmann [23 j], Dandoug.
 " 8 C. J. Joannes [39 j en 7 m], Willem I.
 " 9 Adèle Pauline [41 j], Batavia.
 " 10 W. Broers, Bijlaarsdom [53 1/2 j], Soerabaja.
 " 12 C. Loos [35 j], Batavia.
 " — R. J. J. Laseur [3 j], Batavia.
 " 14 David Soekias [70 j], Japara.
 " 17 Schneider, Karib, Soerabaja,
 " — J. J. Rodenberg [41 j], Soerabaja.
 " — Caroline Lewis [19 j], Batavia.
 " 18 Kindje van Ch. J. de Fiequelmondt, Batavia.
 " 19 P. F. Oechsman [33 j], Soerabaja.
 " 20 Kindjes van R. P. de Groot, Batavia.
 " 22 J. J. Boeckx [55 j], Soerabaja.
 " 27 A. T. W. Bogaardt [49 j], Batavia.
 " 29 Kindje van Ch. Loonen [7 m], Batavia.
 " 29 M. C. Henriette [6 j], Batavia.

PRIJS-COURANT der NED.-IND. EFFECTEN te Batavia op 30 December 1871.

	Maats. Kap.	Per aandeel	GESTORT.	RESERVE-FONDS.	Divi- denden.	NOTERING.	AANMERKINGEN.
Javasche Bank	f 6,000,000	f 500	Volgelooneerd.	f 20058,32 op sl. Mi. 71	7 1/2	142 1/2	Afgedaan en te plaatsen.
Ned.-Indische Handelsbank	6,000,000	250	Id.	20447,56 " " Db. 70	3 1/2	70	Enkele stuk afgedaan.
Rotterdamse Bank	7,671,500	250	50 %	Nihil	f 2 p. a.	-----	Geene afdoeningen.
Ned.-Ind. Escopote Maats.	1,000,000	1000	Volgelooneerd.	f 24774 p. m. 2 1/2 %	7	pari	Gevrangl.
Ind.-Waarb.-Maatschappij	321,000	1000	Id.	Nihil	Nihil	-----	Geene afdoeningen.
Betaviasch. Prauwenvoer.	400,000	800	Id.	f 43271,68 p. m. 11 %	20 pCt.	160 pCt.	Afgedaan.
" Tjoulavoer	300,000	1000	Id.	Nihil	Nihil	90	Te plaatsen, moeielijk tot notering verkrijgbaar.
Samarangsch Prauwenvoer.	300,000	1000	Id.	f 2502,67 p. m. 7/8 %	-----	-----	Geene afdoeningen.
Nieuw Sam. Prauwenvoer.	800,000	1000	Id.	-----	-----	pari	Te plaatsen.
Oost-Ind. Z.-en Br.-As. M.	3,000,000	5000	20 %	f 12000 of 2 %	3 1/2	70 pCt.	Te plaatsen.
Bat. Zee- en Br.-Ass. Mij.	3,000,000	5000	10	81000 " 27	8 pCt.	115	Gevrangl.
Ned.-Ind. Z.-en Br.-As. M.	2,250,000	5000	10	f 225000 of 100 % op n. Jn. 71	36 pCt.	200	Te plaatsen worden
De N.-Ind. Z.-en Br.-A. M.	2,250,000	5000	10	100000 p. m. 44 1/2 id.	23 pCt.	145	te hoger gehouden.
Nederlandsche Lloyd	4,000,000	5000	10	Nihil	Nihil	-----	Geene afdoeningen.
Jav. Zee- en Br.-Ass. Maats.	3,000,000	5000	10	f 3000 of 1 %	4 pCt.	70	Afgedaan.
Kol. Zee- en Br.-Ass. Maats.	3,000,000	5000	10	24000 " 8	4 pCt.	65	Id.
De Kol. Zee- en Br.-Ass. M.	3,000,000	5000	10	3000 " 1	4 pCt.	65	Id.
Z.-en B.-A. M Oosterling.	2,405,000	5000	10	6000 " 2 1/2	5 pCt.	65	Id.
Aziatische Z.-en B.-A. M. (in lig.)	2,000,000	5000	10	Nihil	-----	-----	-----
Sam. Z.- en B.-Ass. Maats.	2,000,000	5000	10	f 40000 of 20 %	25 pCt.	120 pCt.	Aangeboden.
Br.-Verz. Maats. Mercurius.	2,000,000	5000	10	20000 " 10	15 pCt.	110 & 115	Afgedaan tot langste notering te plaatsen.
Brandwaarb.-M. N.-Indie.	500,000	400	10	20000 " 40	15 pCt.	135	Gevrangl.
Brand.-Ass. M. Insulinde.	1,000,000	5000	10	Nihil	-----	-----	Geene afdoeningen.
" Oosthoek.	500,000	1000	10	Nihil	-----	-----	" "
N.-Ind. Lev. en Lijfr. Mij.	500,000	400	40	f 53201,07 p. m. 27 %	7 1/2	125	Te plaatsen, schuurs.
N.-Ind. Stoomvt.-Maatsch.	263,000	240	75	-----	6 pCt.	95 & 100	Zonder afdoeningen.
Onuitgegeven.	39,980	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Totaal.	8 300,000	-----	-----	-----	-----	-----	-----
Jav. Stoomloep-Maatsch.	f 200,000	1000	Volgelooneerd.	-----	2 pCt.	-----	Zonder afdoeningen.
Bat. Tramw.-Maatschappij	800,000	1000	Id.	Nihil	-----	3	Tot notering gevraagd.

C. VRIESENDORP.
A. J. DE BORDES.

} Makelaars.

ALGEMEEN OVERZICHT.

Geen nieuws goed nieuws, is in den regel eene waarheid, wanneer het betrekkingen of vrienden van verre betreft. Ditmaal geldt die regel niet. Het einde des jaars en het begin van den nieuwen tijdkring kenmerkten zich door onderscheidene min of meer belangrijke gebeurtenissen.

Het feit, dat in de jaarboeken van de koloniale geschiedenis, naar wij van harte wenschen, eene plaats van hooge beteekenis zal innemen, is de aanvaarding van het bestuur door den heer J. Loudon. Den 29 December werd Z. Exc. verwacht, maar eerst op den laatsten dag des jaars kwam de Soerabaja met den nieuwen Gouverneur-Generaal en familie van Singapore hier ter reede. Op Nieuwjaardag had de ontschepping plaats. Op het Paleis te Rijswijk begroette de aftredende landvoogd zijn opvolger, die onder meer daarop antwoordde: dat zijn streven zou zijn aller achtung, meer nog dan genegenheid te verwerven. Denzelfden morgen legde mr. P. Mijer het bestuur in eene vergadering van den Raad van Indie neder en hield daarbij eene zeer uitvoerige rede, houdende een overzicht van zijn bestuur, waarin het betoog gevlochten was dat hetgeen hij als minister beloofd had, verwezenlijkt was geworden. Een extra-nummer van de Javasche Courant hield tevens de proclamatie in, waarbij deze gebeurtenis ter algemeene kennis werd gebracht. Ten gevolge van de uitvoerigheid van de rede, door den aftredenden landvoogd gehouden, had de audientie, die tegen half een ure aangekondigd was, eerst tegen twee ure plaats.

De heer Mijer vertrok den volgende morgen met de

Soerabaja naar Singapore, om van daar per mail naar Europa terug te keeren.

De Gouverneur-Generaal heeft zich naar Buitenzorg begeven. De heer Mijer heeft terecht gezegd, dat Z. Exc.'s optreden sympathie verwekt heeft. Laat ons de hoop koesteren, dat voor Indie een beter tijdkring geopend is, ofschoon wij ons niet aan overdrevene verwachtingen overgeven.

De expeditie naar Sumatra's Oostkust vertrok den 28 December jl. van hier en werd door het stoomschip G. G. Mijer, van de N. I. St. M., binnen 49 uren naar Riouw overgevoerd.

Vóór zijn aftreden heeft de vorige G. G. op de begroeting van 1870 nog onderscheidene kredieten geopend, als: tot een bedrag van f 351,258 tot aanvulling van afdeelingen van het departement van Justitie, f 432,382 voor het departement van Financien en van f 368,471 voor het binnenlandsch bestuur.

De herverpachting van het middel der opium in zes residentien is afgelopen. De Saw. Ct. becijfert dat de opbrengst over 1872 daar f 1,122,300 minder zal zijn dan in het vorige jaar. Voor de residentien Madioen en Rembang is insgelijks eene herverpachting uitgeschreven; de overige kleine middelen vonden echter in eerstgemeld gewest een pachter, even als elders.

De Javasche Bank heeft het disconto van handelspapier den 30 Dec. van 5 op 5 1/2 pct. gebracht.

Den 29 Dec. had alhier de verkoop plaats van 15,000 pikols gouvernementssuiker, die gemiddeld f 39,92 2/15 p. p. en van 75,000 pikols gouvernementssuiker, die gemiddeld f 15,73 7/15 p. p. opbrachten.

Bij besluit van 26 Dec. jl. zijn eindelijk vastgesteld het ontwerp-contract, als model voor de overeenkomsten ter uitvoering van de suikerwet te sluiten, alsmede voorschriften tot regeling der uitvoering van genoemde wet. De cijns is bouwgewijze bepaald naar de gemiddelde productie van den aanplant over de jaren 1864 tot en met 1870, de jaren der hoogste en laagste productie niet medegerekend, naar den grondslag van f 2 p. p. voor 1—45 pikols; f 2,50 voor 45 — 60 pikols en f 3 p. p. voor al het meerdere. Voor de uitgestrektheid, waarover de ondernemers afstand doen van hun recht tot aanplant, vermindert de cijns met $\frac{1}{3}$. Van de geheel vrije kultuur wordt f 25 per bouw gevorderd. De contractanten, wier overeenkomst geëxpireerd is, zullen zes weken bedenktijd hebben, nadat hun de nieuwe overeenkomst is aangeboden. Bij weigering wordt over 1872 nog op den ouden voet doorgewerkt en het contract met 1873 uitbesteed. Ondernemers, wier contract later afloopt, kunnen binnen denzelfden tijd tot de nieuwe voorwaarden toetreden. Wie niet toetreedt, heeft later daartoe geene gelegenheid. De fabriekanten kunnen den grond, waarop de fabriek staat, in eigendom verkrijgen, tot eene uitgestrektheid van 10 bouws, tegen een prijs ten spoedigste door de hooftden van gewestelijk bestuur te bepalen.

Alhier circuleert een adres van adhaesie aan het wetsontwerp op den aanleg van spoorwegen op Java.

Den 29 Dec. kwam alhier het stoomschip *Prins Hendrik*, van Nieuwediep den 19 Nov. vertrokken, ter reede. De reis is uiterst voorspoedig geweest en binnen 40 dagen volbracht. Wat spoed betreft, beantwoorden de schepen van de maatschappij *Nederland* volkomen aan de verwachting. Een twintigtal passagiers heeft in ons blad eene dankbetuiging doen opnemen aan den gezagvoerder, den heer J. Hendriks, wegens zijne goede zorgen, waarover iedereen voldaan is. Hoewel zij de Hollandsche onderneming nog niet volkomen gelijk kunnen stellen met andere maatschappijen en eenige verbeteringen doelmatig, ja dringend noodig achten, bevelen zij de schepen der Maatschappij zeer aan. Reeds is een aantal hutten voor de terugreis besproken.

Op nader te bepalen dagen in April 1872 zal te Soerakarta een landbouw-congres, — het eerste van dien aard in Indie, — gehouden worden. Het congres zal gesplitst zijn in vijf secties, eene voor algemeenen landbouw en veeteelt, eene voor kulturen op lagere landen (suiker, indigo, tabak, enz.), eene voor kulturen op hoogere landen (koffie, thee, cacao, kina, enz.), eene voor natuurwetenschappen in verband tot landbouw, en eene voor volkshuishoudkunde, statistiek, land- en volkenkunde en landbouw-wetgeving. Het plan is eerlang een programma het licht te doen zien, inhoudende de vragen of onderwerpen, welke belanghebbenden in de bijeenkomsten van het congres zouden wenschen behandeld te zien. Ten einde daartoe te geraken, is door bestuurders aan allen in Indie, welke landbouw-ondernemingen drijven of daarbij werkzaam zijn, eene circulaire gericht. Van hen derhalve zal het grootendeels afhangen, of het congres al dan niet aan het oogmerk zal beantwoorden. Voorzitter van het bestuur is de heer C. van Lennep, ondervoorzitter jhr. F. von Schmidt aus Altenstadt, thesaurier de heer P. W. G. Gout, sekretaris de heer P. A. Enklaar van Guericke.

Met het meeste genoegen heeft men kennis genomen van het besluit, waarbij de heer K. F. Holle, te Waspada, wals eene erkenning van de sedert vele jaren door hem belangloos aan den lande bewezen nuttige en gewichtige diensten, zoowel in het algemeen belang van land en volk, als speciaal in het belang van het inlandsch onderwijs, verleend is de titel van: Adviseur-honorair voor inlandsche zaken. Zelden was eene onderscheiding, aan een staatsburger verleend, meer verdiend. Door hetgeen hij voor de

Soendalanden in velerlei opzichten deed, zal Holle's naam onder den inlander in eere blijven. Weinige mannen zijn in Indie aan te wijzen, die meer de algemeene achting genieten.

De *Jarache Ct.* bevat eene ordonnantie, waarbij de landrente, volgens het beginsel van individueelen aanslag, met 1 Jan. 1872 op het land Bloeboer wordt ingevoerd.

Bij eene andere ordonnantie wordt het regiment op het lager onderwijs voor Europeaan van 1868 gewijzigd en heeft uitbreiding plaats van het getal hulponderwijzers, naar mate van het aantal leerlingen op elke school, terwijl de instructie voor de inspecteurs wordt uitgebreid.

De Raad van Justitie te Samarang heeft, op de aanklacht van den loerah van Djatti-Ngatch, wegens een in verschillende bladen voorkomend stuk, den redacteur der *Seloesprek Melajoe* veroordeeld tot f 25 boete, een schrijver in de *Locomotief* over die zaak tot gelijke boete en eene maand gevangenisstraf, en den redacteur van de *Samarangsche Ct.* tot f 100 boete en 3 maanden gevangenisstraf. De officier van Justitie te Samarang heeft bij de debatten de Indische pers meer waardigheid aanbevolen en haar, de Duitse pers als model voorhoudende, aangeraden beter zaken van personen af te scheiden. De Indische pers heeft hare gebreken; wij zullen dat niet ontkennen. Maar hare taak is zeer eigenaardig en daarom is de les, nu ontvangen, zeer te onpas. In andere landen bestaan politieke partijen en is het derhalve mogelijk soms beginselen te bespreken zonder personen te treffen. Maar in kolonien raakt bijna elke kwestie, die men aanroert, elk misbruik, dat aan het licht gesteld wordt, elke tekortkoming een of meer personen. Wordt elders derhalve de bedoelde onderscheiding niet altijd in acht genomen, hier is zij zoo goed als onmogelijk.

Bij gouvernements-besluit is Padang uit de reeks der versterkingen geschrapt en zijn de verboden kringen aldaar opgeheven.

Te Padang zal, naar men wil, een tweede dagblad worden opgericht.

De heer P. van der Crab, oud-resident van Amboina, is benoemd tot resident van Menado.

CARGA-LIJSTEN.

Naar Nederland per Nederl. schip „Rosalia”, gez. Nilson, agt. C. Bahre en G. Kinder, te Samarang geladen.

7501,78 pik suiker, Mac Neill en Co. 3352 ps koehuiden, 600 do buffelhuiden, J. Gellerman en Co.

sihier geladen.
200 pik rotting, 70 leggers srak, 74 pik kurkema, 422 ko tin, 100 do zwit peper, 4500 ps buffelhuiden, 835 do koehuid, 244 pik kapoek, 2125 do rijst, 23 do tjabé-djawa, 55,15 hulehoorn, C. Bahre en G. Kinder. 1697 ps buffelhuiden, 28 do koehuiden, E. ten Brinck en Co. 139 pik zwit peper, 7 A. ☉ vanille, 2 boeden Gumprecht en Strauss. 341 col kapoek, E. Moerman en Co. 332 pik rijst, 492 do suiker, Büsing, Schröder en Co. 42160 A. ☉ thee, Ned. Handelbank.

Naar Nederland per Nederl. schip „Lourens Coster”, agt. J. F. van Leeuwen en Co.

1777 pik rijst, 2036 ps buffelhuiden, 260 do koehuiden, 91 pik dsmar, 49 do getapertja, 291 do romepal, 2 ka diversen, 11,97 do kaneel, J. F. van Leeuwen en Co. 302 pik doffij, 250 do rotting, 7972 do rijst, 1903 do suiker, Madoine, Watson en Co. 45780 A. ☉ thee, Tiedeman en van Kerchem, 1977 pik rijst, Büsing, Schröder en Co. 8000 pik rijst, C. Bahre en G. Kinder. 139 pik koffij, Geo Wehry en Co. 7,84 pik soelie, 7273 do getapertja, 3 do koffij, 15 ka confitaren, 5 pik rijst, 1 bk kapoek, van Beek Reincke en Co. 494 pik suiker, Int. Ord. en H. V. Rotterdam. 395 pik suiker, G. Saermond en Co. 2 va spek, Batenburg en Co. 54 gettapertja, Geb. Sutorius, Veder en Co. 20 rollen zeildoek, 20 va boter, 30 ps kazen, 2 pak zeigaren, 1 kt kaas, 4 va spek, 5 vatten rolpen, Aan boord gebleven lading van Nederland.

SCHIEPS-BERICHTEN.

Straat Sunda doorgezeild:

DATUM	VLAG	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	NAAR
December 19	Noord Duitseh	Les Moss	Ulrich	Newcastle	8 Augustus	Order.
20	Spaansch	Josefina	Calodia	Zebu	4 December	Spanje.
21	Noord Duitseh	A. E. Vidal	Angelbank	Liverpool	4 September	Batavia.
22	Nederlandsch	Petronella	Leicher	Rotterdam	5	Samarang
23	Engelsch	Argonaut	Baka	New-York	6	Order.
24	Nederlandsch	Vice Admiral May	Annoekoe	Holland	6	Order.
25		Peking Packet	Mendt	New-Castle	21 Augustus	Batavia.
26		's Gravenhage	Alberts	Ratirien	19 September	Singapore.
27	Engelsch	Ocean Belle	Jervis	Falmouth	1	Hongkong.
28	Nederlandsch	Sophia Koningin der Nederlanden	Klein	Rotterdam	16 October	Order.
29	Amerikaansch	Stiering	Harbough	Baltimore	8 December	New-York.
30	Engelsch	Adam Bedawick	Honus	Shanghai	6	Order.
31	Noord Duitseh	Agnes	Hirson	Amoy	12	Hamburg.
1	Zweedsch	Flida	Anderson	Hongkong	17	Australië.
2	Engelsch	Sea Gull	Marshall	Cardif	12 September	Singapore.
3		Glorias	Hicks	Macao	17 December	Havanna.
4	Fransch	Sings	F. Loav	Batavia	31	London.
5	Engelsch	Stromb, Edinbergh	Cato	Batavia	30	Cocos Eilanden.
6		Harriet	Ballard	Shanghai	17	New-York.
7		Minko	Anderson	Cardif	27 September	Order.
8	Duitseh	Patia	Lutjens	Singapore	28 December	London.
9	Engelsch	Wallace	Adams			

Aangekomen Schepen te Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	VAN	DATUM	AGENTEN
December 21	Nederlandsch	schip	Cornelia	de Boer	Cheribon	4 Dec.	J. F. van Leeuwen & Co.
22		bark	Batavia	Lin Kwan Han	Pekab.	10	—
23	Nederlandsch	bark	Persian Packet	Scheel	Cheribon	8	—
24	Engelsch	stoomb.	Hibernia	Welch	Sanjoerang	20	—
25		schip	Argonaut	Baka	New-Lonk	6 Sept.	—
26	Engelsch	stoomb.	Edinburgh	Cato	Paseroean	21 Dec.	—
27	Fransch	schip	Alphonse & Nellie	Kliphok	Bordeaux	5 Sept.	—
28	Nederlandsch	schip	Vice Admiral May	Annoekoe	Amsterdam	6 September	J. F. van Leeuwen & Co.
29	Engelsch	stoomb.	Investigator	Moody	Sanjoerang	7 Dec.	—
30	Nederlandsch	bark	Almazharie	Abdul Rachman Ansof	Bangkok	11	—
31		schip	's Gravenhage	Alberts	Nederl.	20 Sept.	J. F. van Leeuwen & Co.
1	Engelsch	bark	Falson	Shamma	Bomb. Ayres	20 October	C. Behre, & G. Kinder.
2	Noord Duitseh	bark	Juno	Zelichsen	Bangkok	15 Dec.	J. Dondels & Co.
3	Siam	bark	Kim Seng Han	Hjilou	—	13	—
4	Nederlandsch	schip	Cornelia Wernard Edward	Swart	Rotterdam	11 Octobe.	Macbrine, Watson & Co.
5	Fransch	stoomb.	Capitale	Waranting	Singapore	28 Dec.	W. Suerhoudt Wan.
6	Fr. Ma.	stoomb.	Soeraba'ja	Lt. ter see te kl. de Staer	—	26	—
7	Nederlandsch	bark	Edmond Banks	L'm Argie	Musak	29	Coelhar.
8		schip	Kanagawa	Cant	Cheribon	—	Macbrine Watson & Co.
9	Siam	wakangk	Hen Tay	Da Sui Kiat	Siam	13 Dec.	—
10	Engelsch	bark	Amosino	Parow	Singapore	22	J. Stormont & Co.

Vertrokken Schepen van Batavia.

DATUM	VLAG	BENAM.	NAMEN DER SCHEPEN	GEZAGVOERDER	NAAR
December 21	Nederlandsch	schip	Bato	Kramer	Soeraba'ja.
22	Engelsch	bark	Alma	Finly	Australië.
23	Fransch	stoomb.	Capitale	Marmarino	Singapore.
24	Nederlandsch	schip	Cornelia Gips	Bonanno	Soeraba'ja.
25	Engelsch	schepen	Eliza Blanche	Hentroy	Australië.
26	Noord Duitseh	bark	Bronx	Jurgensen	Soeraba'ja.
27	Fr. Ma.	stoomb.	Vice Admiral Koopman	Lt. ter see van Troijen	Orust.
28	Fransch	schip	Nera	Drujon	Singapore.
29	Engelsch	schip	Hibernia	Welch	—
30	Nederlandsch	bark	Australia Packet	van den Steen	Pekalongan
31		schip	Jakob Roggeveen	Bolf	Soeraba'ja.
1	Engelsch	schepen	Harriet	Ballard	Cocos Eiland.
2		stoomb.	Edinburgh	Cato	London.
3	Fransch	bark	Bance	Bordier	Soeraba'ja.
4	Gouvernement.	stoomb.	Java	Meijer	Konstellende om de N/O.
5	Fr. Ma.	stoomb.	Soeraba'ja	Lt. ter see te kl. jhr. de Staer	Konstellende om de Noord.
6	Engelsch	schip	County of Stirling	Dalgarno	Soeraba'ja.

CARGA-LIJSTEN.

Uitvoer.

Naar Nederland via Cheribon per Nederl. schip "Jason", gez. Rusman, agt. Reynst en Vinju.

Voor Cheribon.

3 kn speelgoed, Langenburg. 2 kn kramerijen, 2 vn haring, 1 kt tafellakens, 3 kn suikergoed, 1 doos hoeden, 1 do rokken, 12 kn kass, 1 kt spikkelaas, 1 md wijn, Rusman.

Voor Nederland.

150 pik rotting, 108,66 do gettapertje, 20 do foelie, 42 do noten,

100 do tin, 681 do koffie, N.H.M. 262,60 pik suiker, Reynst en Vinju.

Naar Samarang per Amerik. schip "Yokohama", gez. Paul, agt. Dummler en co.

250 vn harst, 3598 kn petroleum, 6 vn meel, 200 ps riemen, Aan boord gebleven lading van Amerika.

Naar Nederland via Pasoeroean per Nederl. schip "Maassluis", gez. Kuchler, agt. E. Moorman en co.

Voor Nederland.

219 pik rotting, 2196 do suiker, 175,84 do kapook, 61 do co-

beben, 195 do damar, G. Suermoudt en co. 1412 pik suiker, Int. Cred. en H. V. Rotterdam. 700 pik tin, N.H.M. 4 ku spiegels, 18 ps kazen, Aan boord gebleven van Sonderland.

Naar Samarang en Nederland per Nederl. schip „Sindbad“, gez. Kooij, agt. Maclaine, Watson en Co.

1 kn groenten, 4 kn champagne, 7 blik melk, 6 kn provisies, 15/m sigaren, Aan boord gebleven lading van Singapore. 4509. schuitjes tin, Aan boord gebleven lading van Baaka.

87 vn guano, Maclaine, Watson en Co. 100 vn teer, Geb. Satorius, Veder en Co.

lading voor Nederland.

1 vat spek, 1 do vleesch, Range, Ihnen en Co. 1 vat spek, Batenburg en Co.

Naar Amerika per Eng. schip „Astecs“, gez. Varey, agt. Büsing Schröder en Co.

te Samarang geladen.

129 pik rotting, 5040,72 do koffij, Dorrepaal en Co. 3196 pik koffij, E. Moormann. en Co.

alhier geladen.

81 pik foelie, 274 do noten, 295 do damar, Büsing Schröder en Co.

RESTANT STAAT.

Onder ultimo November 1871 aanwezige goederen in het Entrepôt te Batavia.

BENAMING DER GOEDEREN.	HOEVEELHEID							Aanwijzingen.
	Balen.	Kisten.	Vaten.	Mandjes.	Kellens.	Cellen.	Zakken.	
Arjen			1092					
Boter			245	46				
Bier (Holl.)		3428	27					
Cognac								
Diversen (Regalen)						17		
Gemist.				408				
Glaswerk.		83						
Genevar.			15		19885			
Geweren en pistolen.		5						
Gorens (Adr. Fooden)	1015	116						
idem (Oranje)	87							
idem (Groen)	900							
idem (Oranjeblauw)	1004							
idem (Nieuw)	87							
Hoeden	1							
Jap. goederen	43							
Kruis.	2		96					
Kuizen (Spermacetie)	400							
Kranenrijen	76							
Kuizen geb. en ongebl.	1437	486						
idem Gedrokte.	4274							
Lijp-olie	600							
Lijven	13							
Leder en Leerwerk.	2							
Lampen	44							
Medicijnen	18							
Meel			428				100	
Modewaren	81							
Opium	27							
Provisien	408	43						
Perfumerien	82							
Petroleum	940							
Siropen								
Sarsaparilla								
Sigaren (Marilla)		18						
Seltwater				53				
Schutjebaksoffen		63						
Taer							495	
Toeswerk						103		
Vleesch en Spek			190					
Vruchten (Inglejde)		14						
Verwaren		23						
Vermouth		48						
Wollen goederen	340	77						
Wijn (Roode)		600	13					
idem (Rijp)		84						
idem (Port)		429						
idem (Madra)		157						
idem (Champagne)		10						
Lijpwerk		26	7					
Zeldzaam		14						
Zakken (Guano)	2							
Zijde Goederen		18						

Uitvoer.

Naar Nederland per Nederl. schip „Hoek van Holland“, gez. Vonck, agt. J. F. van Leeuwen en Co.

te Soerabaja geladen.

319,33 pik rotting, 92 leggers arak. 221,45 pik gettaptija, 459 ps huiden, 12 kn katjoeposti, oli, 1 kt diversen, J. F. van Leeuwen en Co. 33 leggers arak, Kuneman. 98 pik kurkema, 1789 ps koehuiden, 639 do beffeluiden, 394 do hertenuiden, E. ten Brinck en Co. 597 ps huiden, Boesch en Co. 246,86 pik huiden, Koning en Co. 2000 pik suiker, 40,06 do langepeper, 89,16 do noten en foeli, 500,39 kurkema, 3361 ps huiden, Bultzinglowen en Co. 32 pik noten en foelie, Boetholz.

te Pekalongan geladen.

2 kraud suiker, Voor scheepsgebruik.

te Passaroeng geladen.

1000,63 pik suiker, 51 leggers arak, D. C. van der Hart en Co. 10 leggers arak, Abras en Co.

te Cheribon geladen.

1000 pik suiker, 10 leggers arak, Geb. Schallig en Co. 6 vn vleesch, 6 do boter, 3 do worst 2 do éawten, Gezagsvoerder.

alhier geladen.

4 vn brood, C. Babre en G. Kinder. 5 col passagiers goederen, A. Bikker. 234 leggers arak, G. Suermoudt en Co. 5865 pik rijst, 253 leggers arak, 97 pik rotting, 87 do damar, J. F. van Leeuwen, en Co. 39 ps buffeluiden, Mainz en Co. 2 mud gort, 4 vn vleesch, 4 mud boonen, 2 vn meel, 1 vat provisien, J. A. Pesch.

Naar Nederland per Nederl. schip „Louise“, gez. Boujer, agt. J. Daendels en Co.

2 kn 3 kazen. Aan boord gebleven lading van Nederland.

Voor Nederland (lading van Soerabaja.)

2500 pik koffij, 150 do rotting, N.H.M. te Probolinga geladen.

10003,27 pik suiker, 1420 do koffij, N.H.M. alhier geladen.

500 pik tin, N.H.M. 3 vn vleesch. 7 keld jenever, Batenburg en Co.

De ondergeteekenden Passagiers van het S. S. „Prins Hendrik“, betuigen bij deze hunnen dank aan den Gesagsvoerder van dien bodem, den Heer J. HENDRIKS, voor zijne goede zorgen en voor de vele pogingen door hem aangewend om hun de volbrachte reis van HOLLAND naar INDIE zo aangenaam mogelijk te maken.

Hoewel zij deze Hollandsche Onderneming op deze reis nog niet gelijk kunnen stellen met andere reeds lang bestaande Maildiensten, zoo kunnen zij toch tot hun genoegen verklaren, dat wanneer de Stoomvaart Maatschappij „Nederland“, aan het algemeen verlangen gevolg geeft, om eenige doelmatige en zelfs dringend vereischte verbeteringen te doen uitvoeren, zowel rakende de inrigting van het Schip als de Passagiers, dienst, enz., deze Maatschappij voor het vervoer van Passagiers tusschen Nederland en Indie, zeer zal zijn aan te bevelen.

DAMME.

RIRSZ.

HUIJSER.

TACK.

TERSTEEG.

VAN DER MADE.

GANS.

VAN ROSSEM.

KETJEN.

WICHERS.

STOK.

JAGER.

COLLARD.

JUNIUS.

PBELEN.

CORNELISSEN.

KRAJENHOFF VAN DE

LEUR.

DIJON BARENDS.

VON BULZINGSLÖWEN.

BRUINING.

BATAVIA, 30 December 1877.

(2082)

Voor elk artikel in dit nummer voorkomende, en niet door andere getekend, stelt zich voorde wet als schrijver bekend

J. C. VAN LIER.

Snelpersdruk. — BRUINING & WIJT. — Batavia.